LEGILE FORMATIVE ALE TOPONIMELOR ROMÂNEŞTI CU RADICAL ANTROPONIMIC. I. FORMAŢII DE PLURAL

DE

DRAGOŞ MOLDOVANU

În toponimia românească nu au fost stabilite încă legi : fiecare cuvînt îşi are istoria sa [1]. Situaţia se explică prin aceea că, pînă acum, toponimia nu a devenit obiect de studiu pentru ea însăşi. Dacă istoricul a căutat documente, sensuri, lingvistul a căutat mai ales atestări. „Mă limitez, de preferinţă, la formaţiile rare şi curioase, necunoscute sau puţin cunoscute limbii comune", spune I. Iordan [2]. Selecţia a adus reale servicii lexicologiei şi gramaticii, dar a făcut din toponimie o anexă a acestora. În asemenea condiţii concluzia unică este că totul poate fi denumit prin orice, oricum şi oricînd. Aplicată la domeniul derivării, ea a fost exprimată tranşant de I. Iordan [3] : „Impresia generală pe care o lasă cercetarea formaţiilor toponimice sufixate este că subiectele vorbitoare nu cunosc nici o piedică şi nici o limită în domeniul derivării, cînd nevoia cere să recurgă la acest mijloc de creaţie : de la orice temă şi cu orice sufix poate, teoretic cel puţin, să ia naştere un nume topic nou" [4].

---

[1] Principiul este criticabil numai prin exagerarea pe care o implică : renunţarea la orice tentativă de a degaja o „istorie" comună, corelaţii mai mult sau mai puţin stabile în timp şi în spaţiu, legi.

[2] IORDAN, T. 461, nota 4.

[3] IORDAN, T. 395.

[4] Reamintim însă avertismentul lui W. Meyer-Lübke : „Toate evoluţiile unei limbi au anumite cauze şi ele se fac după anumite reguli ; nimic nu este întîmplător şi arbitrar. Lucrul acesta s-a recunoscut de mult în studiul fonologiei şi morfologiei, şi recunoaşterea lui formează însăşi temelia cercetării noastre ştiinţifice ; dar el este adevărat, în aceeaşi măsură, pentru derivaţiune. Ceea ce ne pare izolat trebuie să facă parte dintr-o grupă mai mare ; dacă însă nu găsim nexul acesta trebuie să ne punem întrebarea de nu e cumva greşită concepţia şi falsă analiza noastră" (ap. Puşcariu, DR. II, 1921—1922, p. 693).

BDD-A1524 © 1970 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:16 UTC)

Fenomenul toponimic trebuie abordat și pentru sine. Toponimia nu poate deveni o disciplină independentă fără o recunoaștere a legilor proprii, care să-i definească structura. Studierea acestor legi va permite și o verificare, o corecție sau o stabilire de etimologii; o determinare a particularităților comportării toponimelor față de apelative și, eventual, a caracterului lor sistematic; stabilirea genului proxim și a diferenței specifice a toponimiei românești față de toponimia altor țări; o analiză psihologică a procesului denominativ; în sfîrșit, o definire mai puțin empirică a numelui propriu.

Articolul de față reprezintă o primă încercare de a stabili legi toponimice — pe care autorul o face conștient atît de necesitatea cît și de riscurile ei.

FORMAȚII SUFIXATE

1. LEGEA PLURALULUI SUFIXAL

Premisă. În aprecierea funcției elementelor derivative, alternanța de sufixe în condițiile identității relative a radicalului unui toponim [5] are o relevanță maximă. Variantele numelor *aceloraşi* localități diferențiază două situații:

a) Sînt echivalente funcțional sufixele: *-ăuți* și *-inți (Hodorosăuți/ Hodoreacinți* [6]), *-eni (-ani)* și *-ouți (Leucușani/ Leucușouți* [7], *Liteni/* fost *Litanouți* [8]), *-eni* și *-inți (Oprișeni/* fost *Oprișinți* [9]), *-eni* și *-ovți (Zubriceanii/ Zubricovți* [10]), *-ești* și *-inți (Tomești/* fost *Tominți* [11], *Băsești/*

[5] Ne referim la variații tematice ca următoarele: *Șerbănești* / fost *Șerbești* (a. 1544, MANOLESCU, C. 303), *Ulițești/Oleteștí/Liteștí, Cîrstienești/Crăstienești/ Cărtănești/Cîrsteștí* (DI, I). Din punct de vedere funcțional, sînt nesemnificative greșelile de grafie ale diecilor, cum ar fi *Goniueștí* pro *Coleștí* (a. 1484, BCIR, XII, 1933, p. 103 și nota). Este posibil ca unele deformări să se fi datorat greutăților de derivare ale anumitor nume cu anumite sufixe: „se poate vedea cum scriitorii lucrau cu finalele de nume ale satelor: *Hodoreasinții* — *Hădărăuții* de mai tîrziu" (N. Iorga, în BCIR, X, 1931, p. 88). Uneori variantele probează dificultăți de pronunție populară: *Cantilărești/Cantirești* (a. 1779, p. 413, 399) /*Scantirești* (a. 1786, p. 390) /azi *Cântălărești* (URICARIUL, XXII). Alteori ele sînt rezultatul atracției paronimice: *Vereșcecani* (BOGDAN, D.M. I, 236) /*Verișcani* (a. 1518, Costăchescu, în I. NEC. VI, 1926—1927, p. 205 < *Jurje Vorosceac*), *Gîrdești/Grădești/ Ogrădești* (DIR, A, XIV—XV, I, 278, XVII, IV, 104, V, 143). În sfîrșit, ele reflectă diferitele variante ale numelor de persoană: satul *Neag* (a. 1409) /*Neagășești* (a. 1665, Costăchescu, în I. NEC. VII, 1928, p. 170/172), *Codrești/Cudrești* (în documente e atestat *Codre/Cudre*, id. ib., p. 44), *Leușeni/Aleușeni/* (=rostirea ruteană a numelui lui *Ilie Star*, cf. Ghibănescu, *ib.*, p. 179), *Levcușești/Licușești/Leucușești/Lecușești* (V. Bogrea, în AIIN, III, 1924—1925, p. 532).

[6] BOGDAN, D.M. II, 562.

[7] BOGDAN, D.M. II, 344/10 (a. 1458) — Roman.

[8] COSTĂCHESCU, D.M. I, 269 (a. 1429) — Suceava.

[9] BOGDAN, D.M. II, 224/221 (a. 1503).

[10] GHIBĂNESCU S.I. VII—VIII, 90 (a. 1479) /87 (a. 1429).

[11] BĂLAN, D.B. II, 6 (a. 1520) /10 (a. 1431) — Suceava.

BDD-A1524 © 1970 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:16 UTC)

fost *Basinți* [12], *Necșești*/ fost *Neagșinți* [13], *Hudești*/ fost *Hudinți* [14]), *-ești* și *-eni (-ani)* (*Bălițești*/ *Bălițeni* [15], *Biroslăvești*/ *Biroslăveni* [16], *Drăgușești*/ *Drăgușani*/ *Drăgușeni* [17], *Băloșești*/ *Băloșeni* [18]), *-ești*, *-ani* și *-oń* (*Mărcești*/ *Mărcani*/ *Mărconi* [19]), *-ești* și *-ăuți (-euți)* (*Călinești*/ *Călincăuți* [20], *Dobrinești*/ *Dobrinăuți* [21], *Ilișești*/ *Ilișeuți* [22], *Rugășești*/ *Rugășeuți* [23]), *-ești* și *-ați* (*Românești*/ *Romanați* [24]);

b) Nu sînt echivalente funcțional sufixele: *-oi* și *-ori* (*Pălicioi*/ *Policiori* [25]), *-eni* și *-iți* (*Plăviceni*/ *Plăviți* [26], *Fîsîeni*/ *Fîsîiți* [27]), *-eni* și *-ei* (*Crăciuneni*/ *Crăciunei* [28], *Făureni*/ azi *Făurei* [29], *Șetrăreni*/ *Șetrărei* [30], *Tonguzeni*/ *Tungujeni*/ *Tîngujei* [31]), *-eni* și *-eți* (*Purcăreni*/ *Purcăreți* [32], *Scheuleni*/ *Șcheuleți* [33]), *-ești* și *-ezi* (*Huhulești*/ *Huhurezi* [34]), *-ești* și *-oși* (*Rugineștil Ruginoși* [35]), *-ești* și *-ici* (*Pogănești*/ *Pogănici* [36]), *-ești* și *-eci* (*Bobleteștil Bobleteci* [37]), *-ești* și *-îți* (*Vihorăștil Vihărîți* [38]), *-ești* și *-eți* *(-iți)* (*Fața Măcărești lor*/ *Fața Măcăreților* [39], *Purcărești*/ *Purcăreți* [40],

---

[12] BOGDAN, D.M. I, 415/407 (a. 1490).

[13] N. Iorga, în BCIR, X, 1931, p. 88 (sec. XV).

[14] DIR, A, XIV—XV, I, 154, XVII, V, 351 (satul vornicului *Hudici*) — Dorohoi.

[15] GHIBĂNESCU, S.I. III, 65/66 (același document, a. 1542, Tutova; cf. *Scorțești*/*Scorțeni*, id. *ib.*, IV, 35, a. 1665, aceeași situație).

[16] DI, I — Craiova.

[17] DIR, A, XV, II, 144, XVI, III, 173—174, 203—204, 207—208 — Iași.

[18] Ioan Bogdan, *Sămile mînăstirilor de țară d'n Moldova pe anul 1742* (BCIR I, 1915, p. 253/255 — același document).

[19] GHIBĂNESCU, S.I. XXII, 135—137 (același doc., a. 1617) — Putna. Cf. *Boțeni*/*Boțoni* (SDT, I, 99) — Petroșeni.

[20] Aurel I. Gheorghiu, *Cîteva localități istorice din jud. Botoșani*, în „Rev. Moldovei", I, 1926 (extras), p. 7.

[21] GHIBĂNESCU, S.I. VIII, 162 (a. 1778) /161 (a. 1794).

[22] BOGDAN, D.M. II, 156 (sec. XV?) /153 (a. 1499).

[23] BOGDAN, D.M. I, 414.

[24] DG — județul Argeș.

[25] DI, I — Bocenl.

[26] DI, I — Caracal.

[27] Georg. D. Florescu, *Genealogia boierilor din Mărgineni*, în BCIR, IX, 1930 p. 46, sec. XVII/a. 1624.

[28] DI, I—II — Drăgănești.

[29] BOGDAN, D.M. II, 371 (a. 1489)/DG.

[30] DIR, A, XVII, I, 257, IV, 445 — Botoșani.

[31] BOGDAN, D.M. I, 135 — Negrești.

[32] SDT, II, 63 — Sfîntu Gheorghe. A doua formă este transcrisă: *Purkeretz* (a. 1500), *Pwrkerecz*, *Purkerecz* (a. 1504), *Purgerecz*, *Pwekericz* (a. 1505), *Purkerecz* (a. 1500—1520) ș.a.

[33] DIR, A, XVI, II, 183, 189—190, III, 103, IV, 217 inclus în Cuza-Vodă — Pașcani.

[34] DIR, A, XVII, IV, 119, 448, V, 281.

[35] URICARIUL, XXV, 81 (a. 1744). Cf. *Ruginenii*, satul lui *Lină Rugină* (Costăchescu, în I. NEC. VI, 1926—1927, p. 203, a. 1459).

[36] SDT, II, 76 — Lugoj.

[37] DIR, A, XVI, IV, 308, XVII, III, 159.

[38] DI, I — Tîrgoviște.

[39] SDT, I, 381 — Aiud.

[40] SDT, II, 63 — Dej. Prima formă apare la 1750: *Porkeresty* și cca 1800: *Purcărești*; a doua este transcrisă *Porkerecz* (a. 1543), *Purkeretz* (cca. 1800), *Purcăreț* (astăzi, prin evoluție la singular).

BDD-A1524 © 1970 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:16 UTC)

Noureşti/ Nuoreţi[41], *Năvîrneşti/ Năvîrneţi/ Năvîrniţi*[42]), *-eşti* şi *-ei* (*Ciocîlteşti/ Ciocîltei*[43]), *-inţi* şi *-ici* (*Grozinţi/ Groznici*[44]).

În primul caz sufixul este semnul unui grup de persoane eterogen ca nume, care se află în relaţii de dependenţă socială (în sens larg) faţă de un individ numit Leucuş, Biroslav etc.[45]. În al doilea caz alternanţa opune două categorii de sufixe: una a cărei semnificaţie este pur toponimică, identică cu cea de sub a), şi a doua în care sufixul reprezintă semnul unei clase nominale. De fiecare dată reprezentarea conceptuală a obiectului este alta: *Ciocîlteşti* este „satul oamenilor lui Ciocîlteu (Ciocîltea)" iar *Ciocîltei* este „satul ciocîlteilor", adică al oamenilor porecliţi „ciocîltei"[46]; *Vihorăşti* este „satul lui Vifor", *Vihărîţi*, satul celor „bătuţi de vifor"[47]. În prima serie de toponime radicalul este privat de o motivare semantică, în timp ce radicalul seriei a doua este motivat, incluzînd o semnificaţie de apelativ[48].

Lege: Variabilitatea sufixelor la toponimele derivate din antroponime este în funcţie de natura semantică a radicalului.

Relaţia A: Dacă radicalul este nemotivat semantic, poate admite numai un sufix colectiv specializat în derivarea toponimică personală[49]. De ex.,

[41] DIR, A, XIV—XV, I, 357 (a. 1467) /268 (a. 1454) — Iaşi. Transcrierea cu *-ţ* dur, *Nuoreţ*, este o greşeală.

[42] DIR, A, XVII, IV, 64—65, 253—255, 445, V, 281. Cf. *hotarul Năvîrniţilor*, a. 1704 (IORGA, S.D. XVI, 205).

[43] DI, I — Băbeni (Bistriţa).

[44] „Statul Groznicii, ci-i zic şi Grozinţii" (BCIR, IV, 1925, p. 103, a. 1813).

[45] Am urmărit realizarea echivalenţei atît în plan semantic, cît şi în plan morfologic. Alternanţele: *Ciunteşti/Ciuntăhaza* (SDT, I, 154 — Ineu), *Cădişeni/ Cadicifalău* (SDT, I, 123), *Iacobeni/Iacăşdorf* (SDT, I, 300 — Agnita) îndeplinesc numai prima condiţie, nu şi pe a doua, deoarece este vorba de o echivalenţă semantică a sufixului cu un element al unui cuvînt compus. Diferenţa formativă are repercusiuni asupra categoriei morfologice.

[46] După DA, *ciocîlteie* este pluralul lui *ciocîlteu*, s.n., „scurtătură, par, aşchie". Forma de plural masculin a toponimului se explică prin legea toponimică nr. 4 (vezi *infra*).

[47] SCRIBAN, D. s.v. *înviforat*.

[48] *Crăciunei*<*crăciunel*, nume de plantă; *Pogănici*<*pogonici* s.m. „băiat care mînă vitele pe cîmp cînd se ară" (DM); *Plăviţi*<*plăvit, -ă*, adj. (despre păr) „albgălbui, blond" (DM); *Măcăreţi* şi *Policiori* sînt plurale toponimice, conforme cu legea nr. 4 *(infra)* pentru *măcăreţ*, s.n. (Transilvania) „baston" (DLR) şi *policioară* s.f. „partea de jos a jugului" sau „diminutiv de la p o l i ţ ă" (DM); *Purcăreţi* şi *Făurei*< *purcăreţ* şi *făurel*, diminutive pentru *purcar* (= porcar) şi *faur*; *Bobleteci*<*bobletic* s.m. „lipsit de pricepere şi de judecată, prost, molatec" (ŞĂINEANU, D.U.); *Şetrărei*= „oşteşi sub comanda marelui şătrar" (id. *ib.*); *Huhurezi*<*huhurez* „ciof" (id. *ib*); *Fîsiiţi*<*fîsiit, -ă*, adj. de la verbul *a fîsîi* (DA); *Nuoreţi*<*nuor* „nor", diminutiv; *Şcheuleţi*<*şcheau* „bulgar", diminutiv ad hoc; *Ruginoşi*<*ruginos, -oasă*, adj. „ruginit"; *Tingujei*, diminutiv ad hoc de la *tîng, -ă*, adj., „nătîng, bleg" (din v. sl. *tongŭ*, cf. SCRIBAN, D.).

[49] Folosim termenul lui P. Skok, care a distins două categorii toponimice fundamentale, toponimia descriptivă şi personală *(Toponomastica*, în *Enciclopedia Italiana*, XXXIX).

BDD-A1524 © 1970 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:16 UTC)

radicalul *Rad-(ul)-* se poate combina, teoretic, cu fiecare dintre următoarele sufixe: *-eni (-ani), -eşti, -oń (-oi), -ari (-eri)* şi *-aţi*, pe de o parte, *-inţi, -ăuţi (-euţi, -iuţi)* şi *-oţi*, pe de alta [50] — pentru a nu lua în considerație decît adaptările româneşti ale sufixelor slave compuse cu *-iţi* (*-ov-iţi, -ev-iţi, -iv-iţi*) [51].

Relaţia B: Dacă radicalul este motivat semantic, poate avea şi un sufix nespecializat în derivarea toponimică personală.

Remarca 1. Sufixele *-óţi* şi *-áţi* nu au fost recunoscute pînă acum în toponimia românească.

a) Fie toponimele *Branóţi* (Balş) şi *Cocóţi* (Loviştea), al căror aspect de plural nu se poate explica de la apelative. După N. A. Constantinescu, terminaţia *-óţi* ar fi pluralul unor nume de persoană în *-otă* [52]. Totuşi, faptul că aceste toponime sînt atestate şi în variantele *Brăneţii* [53] şi *Cocoii* demonstrează că tema este *Bran* şi *Cocoi(u)* — astăzi numele satului este *Cucoiu* [54] — şi, ca atare, *-óţi* este sufix toponimic colectiv [55]. Originea acestui sufix este bg. *-ovţi*, specializat în derivări toponimice personale [56], care îl şi dublează în variantele altor nume de sate, *Batoţi* (Vînju Mare) [57] şi *Cacoţi* (Turnu Severin), anume

[50] Pentru o parte există deja toponime: *Rădani, Rădeani, Rădeşti, Radolii, Rădăuţi, Răd(uţ)ari* (cf. CDO, 356—357); restul sînt posibilităţi nerealizate.

[51] Toate acestea au fost folosite în documentele slavo-române şi, uneori, în cele româneşti vechi.

[52] Cf. CDO, 9 *(Nanoţi<Nanotă)*, 88 *(Sacoţi<Sacotă)*.

[53] Cf. *„siliştea Brăneţilor* ot sud Rom(anaţi)", la 1658 (RIAF, XI², 1910, p. 311), *Brăneţi* la 1722 (AIIN, VI, 1931—1935, p. 7).

[54] DI, I—II. Un *Dumitru Cocoi* este atestat la Urlaţi în 1680 (N. Iorga, *Documente urlătene*, în BCIR, V, 1927, p. 209).

[55] Necunoaşterea acestui sufix l-a făcut pe N. A. Constantinescu să dea o explicaţie greu de admis numelui satului *Racóţi*, atestat la 1569 (Alexandru Ştefulescu, *Mănăstirea Tismana* ², Bucureşti, 1903, p. 185), prin numele nobililor maghiari *Rákoczy* (CDO, 355). Probabil că el este un derivat cu sufixul *-óţi* de la antroponimul *Racu*, prezent şi în alte toponime din Oltenia. Toponimul *Racoţi* ar fi fost, de altfel, singura... atestare a numelui de persoană *Rákoczy* în Ţara Românească. Cît priveşte *Dracóţi*, considerată variantă *(ib.)*, ea este o eroare de lectură, corectă în erata anexată la DI, I. Alte toponime în *-óţi* sînt *+Ivancoţi* (Filiaşi, DI, II), *Dobroţi* (azi *Dobrotu*, C. de Argeş, DI, I, enata) şi poate *Grabooţi* („satul unde şed Grabooţi", a. 1437, DIR, A, XIV—XV, I, 147) — formă intermediară.

[56] Cf. B. Conev, *Istoriia na bălgarskii ezic*, II, Sofia, 1934, p. 486. Sensul iniţial al sufixului a fost acela de posesiv plural: *Stoianovţi* = ceea ce îi aparţine lui Stoian (acareturi sau rude), a(i) lui Stoian, — după care s-a folosit ca plural al numelui de persoană: mai mulţi Stoian.

[57] G. Vîlsan se înşela considerînd pe *Batoţi* o variantă fonetică pentru *Baluţi*, de unde apropierea eronată de *Batucza* din Banatul sîrbesc *(Ţinutul Porţilor de Fier*, în „Arhivele Olteniei", V, 1926, p. 5, nota 1). Cf. Carlo Tagliavini: „Nella toponomastica poi — non essendo le comparazioni sorrette dalla semantica — le omofonie fortuite possono essere abbastanza numerose" *(Le origini delle lingue neolatine. Introduzione alla filologia romanza* ³, Bologna, 1959, p. 113). O hartă austriacă de la începutul secolului al XVIII-lea înregistra pentru numele româ-

BDD-A1524 © 1970 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:16 UTC)

Batovți și *Cacovți* [58] (DI, I—II). În Banat și în Transilvania sufixul *-óți* este angajat și în alte cupluri: *-oți* și *-inți (Laleșoți/ Lalașinți* [59]), *-oți* și *-euți (-ăuți) (Papoți/ Păpeuți/ Păpăuți* [60]), *-oți, -ovți* și *-ești (Radmanoți/ Radmanovți/ Rădmănești* [61]) etc.

Sufixul toponimic colectiv *-óți*<*-ovți* și formele sale de singular la care a evoluat (probabil că aici intră și *Beloțu* — sat de lîngă Craiova — și *Baboțu* — parte a comunei Prisăcani, Mehedinți — din DG, pentru care nu cunoaștem atestări vechi [62]) trebuie distinse de sufixul singular *-oț(u)* din toponimele care nu desemnează colectivități [63] și care au o explicație diferită. Așa este muntele și schitul *Molomoțul* din Sinaia [64], atestat din secolul al VI-lea, pentru care o variantă veche, *Molomocul*, indică un derivat cu sufixul slav *-oc* [65]. Singularul sufixului *-ov-ъ̆ți* (bg.-*oveț*, sb. *-ovac*) a fost recunoscut de E. Petrovici în topograficele bănățene *Voinicoț, Socoloț, Bilcoț* etc., pe care le-a explicat prin locativul *-ovțu* [66]. Etimologia este considerată „foarte probabilă" de I. Iordan (*op. cit.*, p. 442, nota 1). Cf. și exemplele culese din Almăj de D. Șandru [67]: *K'yacoțu, Iloțu, Gobroțu* și *siliștea Laucoțea* de la 1658 [68]. Este clar că o explicație trebuie să pornească de la un caz oblic al sufixului, deoarece la nominativ el ar fi dat *-ovăț (-oveț)* sau *-oviț*. În

---

nesc forma *Batoz* (cf. T. G. Bulat, *O hartă a Olteniei din timpul ocupațiunii austriace, 1718—1739*, în „Arhivele Olteniei", V, p. 178). Un sat *Batocz* apare în Transilvania la 1458 (SDT, II, 299 — Dej).

[58] Formele apar într-un zapis și un hrisov din 1640 (cf. „Arhivele Olteniei", VII, 1928, p. 32—33). În DG se menționează satul la singular, *Cacoțul*, formă explicabilă prin aceeași evoluție pe care au suferit-o și alte toponime românești derivate cu sufixul slav *-iți (Rădăuți, Mehedinți)*. La 1818 și Brăneții apare la singular: *Braneț ul ŭ* (IORGA, S.D. XXII, 174). Astăzi numele satului este *Brăneț u* (DI, I — Bals).

[59] SDT, I, 351 — Lipova. Prima variantă apare la 1596 în forma *Lalesocz*; a doua este transcrisă *Lalesincz* (1717), *Lalesintz* (1828); astăzi: *Lalașinț* și *Lălășinț*, prin evoluție la singular.

[60] SDT, II, 30 — Tg. Secuiesc. Primul nume este scris *Papotcz* (a. 1567), *Papotz* (a. 1760—1762); al doilea este scris *Pepeuts* (a. 1733); al treilea este cel actual, *Păpăuți* și, la singular, *Păpăuț*.

[61] SDT, II, 71 — Lugoj. Prima formă este transcrisă *Radmanocz* (a. 1437), a doua *Radmanowcz* (a. 1477), ultima este cea actuală.

[62] Adică ante sec. XVIII, cînd nu se produsese încă trecerea la singular. Pentru 1825 N. Iorga a constatat deja un singular *Beloț* (BCIR, X, 1931, p. 128).

[63] Singura localitate în *-oț(u)* pe care o cunoaștem este *Gîrbóțu* de pe valea Almăjului (oficial *Gîrbovăț*), care provine însă dintr-un nume de poiană, „la cîmpu Gîrboțului", extins apoi asupra satului (Emil Petrovici, *Folklor din Valea Almăjului (Banat)*, în „Anuarul Arhivei de folklor", III, 1935, p. 29).

[64] Michai Gold, *În munții Sinaei, Rucărului și Branului*, București, 1910, p. 31.

[65] CDO, 445 îl transcrie din DG greșit *Momoloțu*, după care îl explică din antroponimul *Momolan* „cu schimbare de sufix"!

[66] E. Petrovici, *Toponimice slave din Valea Almăjului (Banat)*, în DR. VIII, 1934—1935, p.178—179; idem, *Note slavo-române, II*, în DR. X, p. 337, nota 3.

[67] D. Șandru, *Enquêtes linguistiques du laboratoire de phonétique expérimentale de la Faculté des lettres de Bucarest*, în BL, V, 1937, p. 174.

[68] RIAF, XI [2], 1910, p. 310 — fostul județ Jiul de Jos.

BDD-A1524 © 1970 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:16 UTC)

DI, I, se citează între variantele toponimului *Țarovăț (Țeroveț, Țirovăț)* și un *Țeroț*[69], ceea ce confirmă etimologia lui Petrovici, fiind desigur un caz oblic în raport cu celelalte forme. Este posibil însă ca acest caz să nu fi fost întotdeauna locativul ci, uneori, dativul posesiv: dacă primul era foarte folosit în slava comună, a început să fie ulterior înlocuit în această funcție cu dativul, pe lîngă termeni ca *storona, krai, verh, niz, dol, seredina* etc.[70]. Dativul posesiv era omonim cu locativul și explicația prin el este favorizată de faptul că toate radicalele toponimelor respective sînt antroponime. Este adevărat că dativul personal e mai puțin atestat în monumentele din limbile slave de sud decît din cele de est[71], dar trebuie să recurgem la el pentru a explica unitar sufixul toponimic și sufixul *-oț(u)* din onomastica românească, unde nu a fost încă recunoscut[72]. Cf. *Dragoțăl*[73], *Dragoțescu, Radoțeasa, Popoțea*[74], *Mitroțul* la moți[75]. Credem că numele *Dobroțu* nu derivă din *Dobrotici*, cum susținea Petrovici *(loc. cit.)*, ci este format cu sufixul *-oveț*; numele *Broț, Broțul* de la moți[76] sînt, poate, scurtări ale acestuia. Nu este exclus ca acest sufix să explice și alte forme „scurtate" ale unor antroponime, cum ar fi *Ionașco sîn Droț*[77], *Nechifor Droțea*[78], *Goța, Goțul, Goțe, Goți, Goțeală* (CDO, 286—287), *Tecoță* (CDO, 387), *dealul lui Proță*[79], *Ioța, Ioțan* (care nu se pot explica fonetic din *Ioviță* cum crede Doina Grecu[80]). Cum a arătat V. Bogrea, variantele lui *Goț* nu pot fi considerate „culte"[81]; se poate face însă o apropiere de apelativele *goță* și *goțoiul*, culese din Transilvania, cărora DA nu le dă o etimologie plauzibilă. Asupra proveniență lor din apelative a insistat și Densusianu, *Probleme de toponimie și onomastică*, București, 1928—1929, p. 112—124.

b) Numeroase toponime terminate în *-ăți* sînt formații adjectivale la plural: *Despicați, Deșirați, Tupilați* etc. O a doua serie cu aceeași terminație nu poate fi interpretată în același mod, deoarece conține

---

[69] Tocilescu, în RIAF, I[1], 1883, p. 385 transcrise greșit *Țăroți* pe цѣ рощ din 1593.

[70] V. N. Toporov, *Lokativ v slovenskih iazîkah*, Moscova, 1961, p. 349—50.

[71] Dina Stanișeva, *Bespredlojnîi datelnîi i vinitelnîi lokalnoi funkții v slavianskih iazîkah*, în „Izvestiia na Instituta za bălgarski ezik", XI, 1964, p. 101—112.

[72] CDO, 332 explică numele *Negoțu* și *Negoță* printr-o „contaminare" cu substantivul *negoț!*

[73] GHIBĂNESCU, S.I. XVIII, 87, a. 1495.

[74] CDO, 264, 356; I. Bianu în „Arhiva", II, 1891, p. 571 (a. 1598).

[75] Tache Papahagi, *Cercetări în Munții Apuseni*, în GS, II, 1925, p. 68.

[76] T. Papahagi, *op. cit.*, p. 66.

[77] GHIBĂNESCU, S.I. XX, 16, a. 1539.

[78] GHIBĂNESCU, S.I. IV, 230, a. 1669.

[79] GHIBĂNESCU, I.Z. III-2, 46, a. 1667.

[80] Doina Grecu, *Prenume și nume de familie din secolele XVIII și XIX*, în CL, X, 1965, p. 175.

[81] AIIN, I, 1921—1922, p. 388.

BDD-A1524 © 1970 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:16 UTC)

radicale nemotivate semantic (*Galaţi*[82], *Vasilaţi*[83], *Cernaţi*[84], *Romanaţi*, *Orlaţi*[85]) sau radicale motivate, dar care, prin derivare, se privează de semnificaţie, excluzînd posibilitatea raportării la lexicul curent (*+Gonţaţi, Ursaţii*[86]). Principalele explicaţii propuse au fost următoarele:

1. *-Aţi* este pluralul lat. *-ates*. A fost părerea lui Hasdeu[87], Vaillant[88], Tocilescu[89], cu aplicaţie la *Romanaţi* < **Romulates* „veniţi din Roma" — imposibilitate fonetică.

2. Numele oraşului *Galaţi* ar păstra amintirea tribului celtic al galaţilor. Ideea au susţinut-o G. Weigand, W. Scheiner, G. Kisch[90] şi Th. Capidan, care admite un intermediar slav al formei bizantine *Galatai*[91]. Împotriva etimologiei se ridică serioase obiecţii de ordin istoric: „păstrarea amintirii despre un popor aşa de vechi (anterior existenţei românilor ca entitate etnică), fie şi sub forma unor toponimice, mi se pare foarte puţin probabilă" (IORDAN, T. 271).

3. A. Philippide a încercat o explicaţie a numelui *Galaţi* < cuman. *gala(t)* „cetate"[92], care i se pare lui I. Iordan „convingătoare" (IORDAN, T. 271, nota 4). Există însă o dificultate peste care Philippide trecea prea uşor: aspectul de plural al primelor atestări. „Din *Galat*, spunea el, românul a făcut *Galaţi*, punîndu-l la plural. Această punere la plural a lui *Galat* se explică prin nenumăratele nume de localităţi terminate în *-áţi*, provenite din singulare în *-át*. Pînă şi *Bîrladul*, macar că nu terminat în *-át*, ci în *ád*, se pare că n-a scăpat într-o vreme de tendinţa limbii române de a-l face plural, căci într-un document moldovenesc de la 1438 stă scris оу връладѣхъ, locativul plural [...]" (*loc. cit.*). Lingvistul ieşean greşeşte, mai întîi, cînd atribuie „tendinţei limbii române" un plural aberant dintr-un document *slavo-rus* fals, care reflectă doar ignoranţa diacului: un plural pentru Bîrlad nu apare niciodată în documentele româneşti şi nici măcar în cele slavo-româ-

---

[82] Pe lîngă oraşul de la Dunăre, sate cu acest nume sînt în Transilvania (SDT, I, 251) şi Moldova de nord (D. Frunzescu, *Dicţionarul topografic şi statistic al României*, Bucureşti, 1872). Cf. şi *Galaţ*, toponim în zona satului Nepos (G. Istrate, *Graiul satului Nepos (jud. Năsăud)*, în BIFR, 1V, 1937, p. 86).

[83] Numele a două sate din Oltenia, unul lîngă Brăneşti şi altul, dispărut, lîngă Alexandria (DI, I—II).

[84] Un topografic este la Flămînzeşti, C. de Argeş (DI, I); un sat este pe Bogdana — Bîrlad (DIR, A, XVI, IV, 30, a. 1591, URICARIUL, XV, 394, a. 1846).

[85] Numele fostului judeţ şi ale unor sate din Oltenia, dintre care unul este *Valea Rumânaţilor* (DI, I—II). Cf. şi *Românăţei* în Muntenia, a. 1594 (Tocilescu în RIAF, I[2], 1883, p. 311). Pentru *Orlaţi, vezi infra*, p. 29 şi notele 147—148.

[86] *+Gonţaţi*, sat lîngă Ploieşti, a. 1602, DIR, B, XVII, I, 58—59; *Ursaţi* — sat în Oltenia, a. 1509 (GHIBĂNESCU, S.I., I, p. 319).

[87] HEM, II, 1240.

[88] Ap. George Baronzi, *Limba română*, Brăila, 1872, p. 77.

[89] Gr. Tocilescu, *Istoria românilor*[2], Bucureşti, 1900. p. 76, cf. DG.

[90] Vezi rezumatul discuţiei în IORDAN, T. 271.

[91] Th. Capidan, *Les noms géographiques de Roumanie et le Dictionnaire Toponymique Roumain*, în „Langue et Littérature", IV, 1948, nr. 1—2, p. 167, nota 3.

[92] Alexandru Philippide, *Originea românilor*, III, Iaşi, 1927, p. 374.

BDD-A1524 © 1970 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:16 UTC)

ne[93]. În al doilea rînd, el apropie nejustificat numele *Galați* de toponimele în *-ați* cu bază adjectivală : trecerea la plural este posibilă numai în cazul termenilor apelativi sau a antroponimelor dublate de o valoare apelativă, nu și pentru cuvintele a căror semnificație s-a pierdut (vezi legea nr. 2, *infra*). Apariția pluralului nu poate fi un accident și nici nu este un proces mecanic de felul celor din domeniul foneticii. În al treilea rînd, tendința limbii române este de a trece la singular numele de localități cu aspect de plural, și nu invers (toponimele în discuție au devenit astăzi singulare fără ca vreunul să fi fost folosit la singular înainte de secolul al XVIII-lea). În sfîrșit, ipoteza originii cumane nu poate explica prezența numelui în Transilvania.

4. *-Ați* este pluralul unui antroponim terminat în *-at*. Este ideea lui Bogrea, care vedea la baza toponimelor *Romanați* și *Vasilați* numele grecești Ῥωμανᾶτος și Βασιλᾶτος [94]. I. Bilețchi a acceptat părerea : sînt antroponime cu sufixul *-at* < gr. *-atos* la plural[95]. N. A. Constantinescu distinge sufixul *-at* de origine latină de *-at* de origine greacă, prezent „la numele calendaristice : *Anghelat, Cosmatu, Vasilat* (> s. *Vasilați)* [...] Prin analogie cu toponimul *Vasilați* > *Vasilat*, s-ar putea explica, în mod logic, toponimele *Galați* și *Romanați* din singularele **Galat* și gr. *Romanat*" (CDO, LVI). Părerea suscită următoarele obiecții : *a)* Nu sînt atestate antroponimele *Galat, Vasilat* și *Romanat* în limba română (vezi CDO, 61, 169, 362) ; *b)* Sufixul grec *-at* apare la noi după 1700 și sporadic. *Anghelat* este, de fapt (!), „*Anghelit*, negustor din C. de Argeș" (CDO, 12), *Vasilat* este ipoteza lui Bogrea luată drept certitudine, *Cosmat* apare într-un „document actual" (vezi CDO, 35). Sufixele antroponimice de origine greacă apar abia în secolul al XVIII-lea, așadar „analogia" nu se putea produce ; *c)* Chiar dacă ar fi existat antroponimele respective, trecerea la plural, „logică" astăzi, era imposibilă pînă în secolul al XVIII-lea, deoarece numele de persoană nemotivate semantic nu puteau avea un plural direct (vezi legea nr. 2, *infra*), ci doar sufixal (legea nr. 1, relația *A*). Din același motiv nu este valabilă explicația lui Candrea, *Cernați* < *Cernat*, n. pers. cu sufix slav (CANDREA, T. 209).

5. Etimologia *Galați* < n. loc. *Galici (Halici)*, avansată de istorici în baza datelor din așa-zisa diplomă bîrlădeană, nu poate rezista controlului fonetic, cum au arătat I. Bogdan *(op. cit.*, p. 142, 144 nota 1) și A. Philippide *(op. cit.*, p. 373—374).

---

[93] Este curios că Philippide, deși îl citează pe Bogdan, nu ține seama de observațiile acestuia : *a)* documentul este fals ; *b)* în el se află „forme neexacte din punctul de vedere al gramaticei și formațiunii cuvintelor" (p. 122), care dovedesc că „autorul [...] le-a format în mod arbitrar" (p. 123) ; *c)* în documentele slavo-române locativul este întotdeauna de singular (p. 124) ; *d)* locativul plural respectiv este o „excepție, dacă nu cumva aci avem a face cu o greșeală de citire a lui Uljanickij" (p. 141). Vezi Ioan Bogdan, *Scrieri alese*, București, 1968.

[94] AIIN, I, 1921—1922, p. 390.

[95] I. Bilețchi-Albescu, *Elemente grecești în patronimia românească*, în „Anuarul liceului Dragoș Vodă", p. 86.

BDD-A1524 © 1970 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:16 UTC)

6. *-Ați* este sb. *-ac*(=aț). Această explicație, limitată la *Galați* sau la *Romanați*, a fost încercată de I. Bogdan *(op. cit.*, p. 143), G. Weigand [96], N. Iorga [97], N. Drăganu [98] și acceptată de G. Ivănescu [99], Iorgu Iordan [100] și Constantin C. Giurescu [101]. Se prezintă însă serioase obiecții: *a)* Sufixul sîrb *-ac* nu se atașează, în general, direct la radicalul antroponimic (ca în toponimele românești), ci prin intermediul altor sufixe, ca *-ev, -ov, -in.* Remarca a fost făcută deja de I. Bogdan *(loc. cit.)* și reluată de Philippide *(loc. cit.)*; *b)* O obiecție fundamentală, de fonetică istorică sîrbă, a adus I. Bărbulescu: *-ac* s-a ivit în sîrbă începînd cu veacul al XIV-lea, dintr-un *-ec*(=ăț) < slv. v. – ѣцѣ [102]. Fără să cunoască, probabil, articolul lui Bărbulescu, E. Petrovici repetă observația acestuia, corelînd-o cu constatarea că toponimele slave de pe teritoriul românesc derivate cu – ѣцѣ au forma mai veche *-ăț* sau *-eț*, fără excepție [103]; *c)* Mapa geografică în care există toponimul *Romanați* conține numai toponime de origine slavo-bulgară (E. Petrovici, *loc. cit.)*; *d) Romanații* este un plural. Or, dacă ar fi o formație slavă, forma sufixului ar fi trebuit să fie *-anți (Romanți)* (id. *ib.)*; *e)* Ultima obiecție este mai puțin importantă cît timp se poate presupune că formele în *-ați* au devenit plurale în românește. Însă acest fenomen nu era posibil dacă antroponimele erau nemotivate semantic (vezi *infra*, legea nr. 2) și forma de singular a sufixului nu coincidea cu a unui sufix românesc personal (vezi *infra*, legea nr. 3). Nici unul dintre corespondentele reale ale slavului *-*ѣцѣ (rom. *-ăț, -eț)* nu au trecut la plural [104].

Lăsînd la o parte chestiunile de amănunt, considerăm că două sînt greșelile fundamentale ale acestor ipoteze: a) au încercat explicații pentru toponime izolate, neglijînd considerarea lor ca termeni ai unei serii unice; b) nu au presupus existența unor legi morfologice, accep-

[96] Ap. IORDAN, T. 301.

[97] Cu diferite ocazii. Vezi, de ex., „Revista istorică", XIII, 1927, nr. 4—6, p. 196 și *Revelații toponimice pentru istoria neștiută a românilor* („An. Acad. Rom., Mem. Secț. ist.", s. III, t. XXIII, 1941, p. 17—18).

[98] Nicolae Drăganu, *Românii în veacurile IX—XIV pe baza toponimiei și a onomasticei*, București, 1933, p. 280—281 și nota.

[99] Recenzie la art. lui Iorga, în BIFR, IX, 1942, p. 212.

[100] IORDAN, T. 271.

[101] Const. C. Giurescu, *Tîrguri sau orașe și cetăți moldovene din secolul al X-lea pînă la mijlocul secolului al XIII-lea*, București, 1967, p. 226.

[102] Ilie Bărbulescu, *Originea celor mai vechi cuvinte și instituții ale românilor*, în „Arhiva", XXIX, 1922, p. 6—7.

[103] E. Petrovici, *Toponimice de origine slavo-bulgară pe teritoriul R.P.R.*, în CL, II, 1957, p. 35—36; idem, *Toponimice sud-slave-occidentale în Oltenia*, în „Romanoslavica", XII, 1965, p. 12—14. El se raliază ipotezei lui Bogrea și N. A. Constantinescu (în ultimul articol).

[104] Uneori documentele atestă toponime cu terminații muiate, în *-eți*, dar acestea nu sînt plurale deoarece la genitiv-dativ au o flexiune de singular. Satul lui *Stan Lucaveț*, anume *Lucaveți* (CAT. MOLD. I, 17) este un plural aparent. Cf. *hotarul Lucavățului* (a. 1696; BĂLAN, D.B. III, 86).

BDD-A1524 © 1970 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:16 UTC)

tînd orice motivare plauzibilă numai fonetic sau semantic. În ceea ce ne privește, pornim de la următoarele constatări: 1° toate toponimele în discuție desemnează colectivități umane; 2° în toate există o temă antroponimică incontestabilă [105]; 3° toate au avut la început un aspect de plural; 4° nu este un plural al numelui de persoană, deoarece acesta nu-l putea avea dacă era nemotivat (vezi legea nr. 2, *infra*) și nici al unui antroponim sufixat, lucru iar imposibil (vezi legea nr. 3, *infra*). Urmează că *-ați* este un sufix toponimic de plural [106]. Deoarece nu are un corespondent în limbile slave, trebuie să-i căutăm originea în fondul romanic. Dacă facem abstracție de sufixele *slave* (în *-ĭ̯ĕ*) și de *adaptările lor fonetice* românești (*-ăuți, -euți, -oți*), toate celelalte sufixe toponimice personale au la bază în românește un singular cu funcție adjectivală și patronimică: *-esc(u), -(e)an(u), -oi(u)* sau *-oń(u), -ar(u).* -AȚI este pluralul lui -AT < lat. *-atus*, peste care s-a suprapus sl. *-atŭ*, avînd aproape aceleași funcții [107]. Într-o primă serie antroponimică valoarea adjectivală a sufixului este încă vizibilă: Stoica *Lățatul, Hinat, Fiiat, Sinat, Frătat, Bunata, Unchiat, Moșat* din Tîrgșor [108] = cu lați(e), cu fin,

[105] Bazat pe variante cum ar fi *Rumânați, Românați, Rămânați*, unele doar simple grafii „interpretate", N. Iorga a presupus un antroponim * Român, cu valoare etnonimică pentru slavi(!), de unde teoria stringent romantică a insulei de români izolați în masa slavă care le-ar fi dat numele. Variantele se explică însă prin obișnuita atracție paronimică la care erau supuse numele de locuri și de persoane nemotivate semantic (cf. și *rumâni* pro *romani* la Coresi, *Apost.* 76/15). Dimpotrivă, ar fi imposibil de explicat prin această ipoteză forma, mai frecventă și mai constantă, *Romanați*: deformările suferite de apelativele curente nu se produc decît pentru a le apropia de o altă serie apelativică, iar nu în sensul eliminării semnificației. Radicalul antroponimic *Gal-* din *Galați* este și el bine reprezentat în onomastica veche. N. Drăganu l-a raportat la un n. pers. *Gal* de origine slavă, <*galŭ* „negru" (DR. II, 280—281) care există ca apelativ în aromână (T. Papahagi, *Dicționarul dialectului aromân*, București, 1963, p. 486). Este foarte probabil ca, *cel puțin* pentru unele cazuri, n. pers. *Gal* din română să fie și de origine slavă, nu numai latino-maghiară, cum crede CDO, 62, unde este lucrat s.v. *Galie*. Atestări: *Gallus filius* Wydh de Bord (Gal, fiul lui Vid, din Bord) la 1231, magister *Gallus*, la 1317, *Gallus* de Chouay, la 1342 (HURMUZAKI, I, 120, 577, 677), *Gal* și *Gal Vector* din registrul Brașovului de la 1521 și 1529 (HURMUZAKI, II [3], 381, 650), Lupu *Gal(ea)* („den parte moșilui noostru Lupului Găli", Iorga, *Documente urlățene*, p. 237), la 1719 (CDO ia genitivul drept nominativ, creînd numele *Galei*, în care *-ei* ar fi sufix! p. 62), poiana *Galul* pe Bistrița (a. 1586) sau poiana *Galului* (a. 1591, cf. „Arhiva", XXIII, 1912, p. 400, 41) — ulterior satul *Galu* (a. 1803) cu cătunul Pîrîul *Gal* (a. 1846, URICARIUL, VII, 257, XV, 378) ș.a.

[106] Singurul care a intuit aceasta a fost I. Iordan, pornind de la alternanța *Românești/Romanați* care „ar proba, teoretic cel puțin, că *-ați* este, ca funcțiune, identic cu *-ești*. Rămîne să se stabilească pe de o parte sensul temei [...], pe de alta originea sufixului *-ați*" (IORDAN, T. 301).

[107] A. Meillet, *Études sur l'étymologie et le vocabulaire du vieux slave* [2], II, Paris, 1961, p. 290: *bradatŭ=barbatus* „cu barbă".

[108] TOCILESCU, D. I. 241, începutul secolului al XVI-lea, Muntenia; A. Philippide, *Știri despre limba românească pînă în secolul XIV*, în BIFR, II, 1935, p. 7, a. 1348; DIR, B, XVI, IV, 481, a. 1580; CDO, 148 — etimologia din gr. *Sinetos* este improbabilă; GHIBĂNESCU, I. Z. I—1, p. 139, a. 1574; DIR, A, XVI, II, 187; CDO, 400; HURMUZAKI, II [3], 652, a. 1529.

BDD-A1524 © 1970 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:16 UTC)

cu fiu(sin), cu frate, cu bun, cu unchi, cu moș. În latină aceeași valoare o avea sufixul în cognomina și nomina singularia : *Muscatus, Lupatus* = cu muscă, cu lup [109]. Într-o a doua serie antroponimică, *-at* își pierde semnificația adjectivală, prin atașarea la radicale antroponimice nemotivate, devenind sufix pur onomastic : Ignat *Nicorat* [110], *Necșat, Vidat* [111]. Capacitatea sufixului de a indica dependența în sens larg, dar mai ales cea familială, a favorizat folosirea lui ca patronimic : trecerea de la „cu moș, cu unchi, cu bun" la „al moșului, al unchiului, al bunului" este minimă. De aici posibilitatea utilizării sufixului ca plurale tantum pentru a exprima dependența unui grup față de o persoană : *Gonțați* = oamenii lui Gonța, după cum în italiană *Ponzate* = oamenii lui Pontius [112]. Toponimele personale românești în *-ați* impun deci corectarea opiniei lui G. Rohlfs, după care „în afara Italiei nu este recunoscută desinența *-ates* cu funcție patronimică" [113]. În Romania apuseană peste sufixul latin s-a suprapus celt. *-attus*, care forma derivate genealogice și patrionimice, și gr. -ατης, care forma patrionimice ; dificultățile de distingere a sufixului latin de celelalte sînt foarte mari — și savanții înclină să creadă că în formații ca : *Palanzàt, Caprolatti, Sirolatti* „locuitor(i) din Palanza, Caprarolo, Sirolo", nu s-ar continua sufixul latin [114]. Aceasta este, desigur, situația din aromână, unde *-ați* participă la izoglosa sufixului grec în formații ca *alăk'ați*, sg. *alăk'at* „locuitor(i) din satul Lacă" [115].

Corolarul I. Varianta *Brăneții* a toponimului *Branoți* pare să contrazică relația *A* a legii, deoarece conține un sufix nespecializat în derivarea toponimică personală, *-eți*, adăugat la un radical nemotivat, *Bran*. Există și alte situații identice : *Dobroteni/ Dobroței* (Cricov, DI, II), *Bogdănești/ Bogdănei* (Vedea, DI, I), *Romanați/ Românași* (ANON. CANTAC. 95). Este vorba însă de excepții aparente : în asemenea situații combinația cu un sufix nespecializat coincide formal cu pluralul unor apelative fără nici o legătură cu tema inițială : *brîneț*, diminutiv de la *brîu* [116], *dobroțel*, nume de plantă (CDO, 261—262), *bogdănel* și *românaș*, diminutive de la *bogdan* [117] și *român*. Semnificative sînt și

[109] Giandomenico Serra, *Per la storia del cognome italiano, II, Sulla continuità dell'onomastica latino-romanza nei nomi propri canavesani (e piemontesi)*, în DR. IV, 1926, p. 556.

[110] I. Marțian, *Bejenari din Ardeal*, în AIIN, IV, 1926—1927, p. 169, a. 1762.

[111] DIR, B, XVII, II, 380, a. 1615 ; DIR, B, XVII, I, 409, a. 1609.

[112] Gerhard Rohlfs, *Aspetti di geografia toponomastica*, în *VII Congresso internazionale di scienze onomastiche, Atti e Memorie*, III, Florența, 1963, p. 485.

[113] Idem, *ibidem*, p. 485, cf. 488.

[114] Carlo Tagliavini, *Gli etnici italiani, ibidem*, III, p. 498—499.

[115] Pericle Papahagi, *Din toponimia aromânească. Numiri de localități formate cu prepoziția a* (=lat. ad), în „Arhiva", XXX, 1923, p. 169.

[116] În DA *brineț* are sensurile : „șiret", „cingătoare", „baieră" etc.

[117] În Banat înseamnă „copil", iar în fostul județ Dîmbovița, „stîlp la stăvilarul morii" (DA).

BDD-A1524 © 1970 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:16 UTC)

numele satelor ardelene *Vaidei* (Orăștie și Luduș), care provin din antroponimul *Vaida* (unele atestări ale acestor nume sînt: *Vajdenj*, a. 1673, *Vojvod, Wajwoden*, a. 1808). Derivat cu sufixul apelativic *-ei*, numele se transformă într-o sintagmă, *vai-de-ei*, care poate fi recunoscută în alte atestări: *Vájdéjéi*, a. 1733, *Vajdejei*, a. 1750 — pentru primul sat — și *Vajdyej*, a. 1750, *Vajgyejei*, a. 1839 (cu fonetism ardelenesc!) — pentru al doilea (SDT, II, 223). Departe de a anula legea toponimică stabilită, aceste „excepții" subliniază dependența dintre natura semantică a radicalului și sufix: *Un radical antroponimic nemotivat poate accepta sufixe specifice derivării apelativice numai atunci cînd este omofon cu un apelativ și, ca atare, derivatul său coincide formal cu un derivat al acestuia.*

Remarca 2. Faptul că antroponimele cu bază apelativică reală sau omofone cu un apelativ pot forma toponime la plural cu orice sufix, face dificilă investigația etimologică. Multe toponime cu aspect de apelative nu au o semnificație „socială" sau „psihologică" așa cum am fi tentați să le-o acordăm dintr-o perspectivă actuală. *Bărboși* (Snagov) nu este un toponim „psihologic", ci are o bază antroponimică: un *popa Barbul* vinde o parte din sat în anul 1590 [118]. *Roșiacii* (pe Idrici) și *Roșiorii* (în Cîrligătura) nu implică o caracterizare, fiind derivate de la numele de persoană *Roșu* [119], respectiv *Dumitrașco Roșca*, proprietarul de la 1667 [120]. *Albinari* (Teleajen) nu este un toponim „social", explicabil printr-un nume de agent, ci provine de la numele marelui spătar *Albină*, căruia i se întăresc părți în acest sat în jurul lui 1581 [121]. *Risipiți* (Dolj) sugerează imaginea unui sat de tip împrăștiat, dar este, de fapt, un derivat de la numele unui *Risipă*, care figurează printre moștenitorii satului într-un document din 2 aprilie 1627 [122]. *Mărăței* nu este un sat de oameni „sărmani, nenorociți" [123], ci satul lui *Mărat*, care îl stăpînește pe la 1350 [124]. Într-un zapis nedatat apare un *Popa din Popșorii* [125]. *Tătărașii*

[118] DIR, B, XVI, V, 469. „Psihologic" îl consideră IORDAN, T. 315.

[119] Henri H. Stahl, *Contribuții la studiul satelor devălmașe românești*, III, București, 1965, p. 45. Un argument în plus este numele actual al satului, *Roșiești* (GHIBĂNESCU, I.Z. I—1, p. 211, 249). La 1846: *Roșieci* (URICARIUL, XV, 398).

[120] GHIBĂNESCU, I.Z. III-2, p. 40. Derivările prin alterarea radicalului antroponimic sînt destul de frecvente. Cf. *Bărbătești*<*Barbu banul* (DI, I), *Negoești*<*Negușor* („unde a fost", DIR, A, XIV—XV, I, 159), *Hălăucești*<*Holoca* (a. 1600: *Toader Holoca*, cf. RIAF, II[4] 1885, p. 708), *Băliceni*<*Baloș Ciortan*, căruia i-a fost întărit (DIR, A, XVI, I, 431—432) ș.a.

[121] DIR, B, XVI, IV, 498 (datat cu aproximație: 1580—1582).

[122] Cf. Nicolaescu-Plopșor, în „Arhivele Olteniei", II, 1923, p. 229. D. Buzatu se gîndește la o explicație printr-un apelativ *(Procesul denumirii așezărilor umane*, în „Mitropolia Olteniei", XV, 1963, p. 426). IORDAN, T. 321—322 îl trece la categoria „psihologice".

[123] Cf. Ovid Densusianu: „Nu poate fi decît un derivat de la *mărat*" *(Limba română în secolul al XVI-lea. Lexicul*, București, 1932—1933, p. 108; idem, *Probleme de toponimie și onomastică*, București, 1928—1929, p. 198).

[124] GHIBĂNESCU, S.I. XV, 34.

[125] GHIBĂNESCU, S.I. XVI, 130.

BDD-A1524 © 1970 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:16 UTC)

de lîngă Suceava nu sînt nici un sat de tătari şi nici de robi tătăreşti, cum credea Iorga: satul a luat naştere pe selişteа „unde au fost *Petir Tătarul*" [126]. *Moşia* sau *Ocina Papii* de lîngă Feteşti s-a numit într-un timp *Păpănei* şi *Păpenei* alături de *Păpeni* [127]. Un sat *Golani* s-a numit aşa, poate, de la numele logofătului *Ion Goläi*, căruia i-a fost vîndut de Petru Vodă [128]. La 1718 *Ştefan Ochiul* cu familia vinde ocina şi moşia sa din satul *Deocheţi* [129]: toponimul pare a fi o formaţie parasintetică. Această modalitate a derivării nu a fost întrevăzută încă de lingvişti [130].

Este necesar să observăm că omofonia nu e întotdeauna „naturală" ci se poate crea printr-o deformare mai mult sau mai puţin sensibilă a radicalului antroponimic: *Groznicii/ Grozinţii, Brîneţii/ Branoţii.* Astfel de modificări sînt destul de frecvente în toponimie. Cf. *Ceucani/ Cevcani* > azi *Ciocani* [131], *Corăchieşti/ Corochieşti/ Corotchieşti/ Curutchieşti* > azi *Curechiştea* [132]. Nu întotdeauna atracţia paronimică produce formaţii motivate semantic; uneori ea se opreşte la o fază intermediară, în care toponimul, deşi nu provoacă o reprezentare completă, reuşeşte să o sugereze, apropiindu-se destul de mult ca aspect de un apelativ. Cazului nostru *Tongujeni/ Tînguje*i i se pot găsi corespondente: *Plăvăţeşti* (a. 1487) > *Plăviţeni* [133], *Băimaceni* (sec. XVII) > *Buimăceni* [134], *Dilţegani* („unde a fost Pătru Delţag") > *Bilţigani/ Dilţigani* [135], *Hîrteşti* > *Hîrtieşti* [136], *Liteşti* (a. 1550) > azi *Linteşti* [137].

Corolarul 2. Opoziţia radical nemotivat: motivat semantic determină încadrarea unui antroponim într-o categorie toponimică sau în alta (respectiv, în categoria toponimelor personale sau descriptive). Această opoziţie este marcată prin opoziţia de sufixe, personale: nonpersonale. Corolarul 1 al legii sesizează infiltraţia sufixelor apelativice în clasa antroponimelor nemotivate semantic, în condiţii în care omo-

[126] DIR, A, XIV—XV, I, 362, cf. XV, I, 278.
[127] DI, I. La începutul secolului al XVII-lea: *Păpeni* şi *Popeni* (DI, II).
[128] DIR, A, XVI, III, 50.
[129] URICARIUL, XX, 88. În catagrafia de la 1846 există două sate cu acest nume: în ţinutul Putnei, ocolul Zăbrăuţii şi în ţinutul Galaţii, ocolul Horincii (*ib.*, XV, 387, 391).
[130] Referindu-se la toponimele în *-ari* şi, în speţă, la *Albinari*, V. Bogrea găsea posibile următoarele explicaţii: „pluralul unui nume personal sau local" (*Albinaru*) şi „pluralul apelativului respectiv" (*albinar* = stupar). Cf. *Contribuţii la studiul sufixelor româneşti*, în DR. III, 1922—1923, p. 805—806. La rîndul său, IORDAN, T. 223 îl consideră un nume de ocupaţie, deşi nu exclude posibilitatea ca toponimul să provină de la un antroponim la plural, pe care o priveşte însă cu rezervă. El conchide: „indiferent de semnificaţia lor reală, aş zice materială, toponimele [...] provin toate de la un apelativ care arată ocupaţia oamenilor" (nota 2). Concluzia nu este valabilă nici măcar pentru antroponimul care stă la baza derivatului nostru.
[131] DIR, A, XVI, II, 59, 116—117 — Bîrlad.
[132] DIR, A, XVII, II, 11, 253, 259, 309 — Tg. Neamţ.
[133] URICARIUL, XVIII, 48
[134] DIR, A, XVII, II, 316 — Botoşani.
[135] DIR, A, XIV—XV, I, 174, 362, XVII, III, 103, IV, 103—105, 288, V, 179—189 — inclus în Cernaţi, Bîrlad.
[136] DI, I — Muscel.
[137] MANOLESCU, C. 294 — Piteşti.

BDD-A1524 © 1970 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:16 UTC)

fonia sau deformarea fonetică le semantizează, făcînd posibil transferul lor în clasa apelativelor. Semantizarea poate fi și rezultatul trecerii numelui propriu în categoria numelor comune, fapt care explică derivarea lui cu sufixe apelativice. Acesta este, poate, cazul lui *Bogdan* (DA nu dă o etimologie pentru apelativul *bogdan*) și, sigur, cazul lui *Ignat*, devenit apelativ (= numele sărbătorii religioase cu patronul respectiv, DA), de unde toponimele *Bogdănei* și *Ignățel* [138]. În popor multe nume de sfinți au devenit apelative, fiind folosite la plural pentru a denumi sărbători: *Filipii, Haralambii* [139], *Macaveii, Alexiii, Teclele, Savele* ș.a. [140]. Transferul dintr-o categorie toponimică în alta se produce însă nu numai prin schimbarea clasei radicalelor, ci și prin schimbarea calității sufixelor. Combinate cu radicale motivate semantic, sufixele personale își pot pierde calitatea lor secundară, manifestată numai în toponimie, revenind la funcția lor adjectivală sau substantivală primară. În aceste cazuri baza antroponimică nu mai poate fi recunoscută și toponimele formate trec în categoria descriptivelor. Cf. Cărbunești/ azi *Cărbunari* [141], Fîlfoești/ *Fîlfuiați* [142], Budzești/ *Buzați* [143], Răscăuți/ Răscăeni/ *Răscăiați*/ *Răscăeți* [144]. În unele cazuri procesul este însoțit de o modificare a radicalului, fie prin scurtare (Rugineni/ Ruginești/ *Rujani* [145]), fie prin amplificare (Ghimpeni/ *Ghimpați*/ *Înghimpați* [146] — ultimul este o formație parasintetică), fie prin modificare fonetică (Orlați/ *Urlați* [147], dintr-un antroponim *Orlea*, dovadă pîrîul *Valea Orli(i)* de aici [148], astăzi *Valea Urloiului*, DG). Prin urmare: *la nivelul radicalelor antroponimice motivate (sau omofone cu un apelativ) opoziția dintre sufixele personale și non-personale este neutralizabilă.*

[138] *Ignățel* este numele actual al satului care, pînă în secolul al XVII-lea, se chema *Ignat* și *Ignăceni* (DIR, A, XIV—XV, I, 424, XVII, II, 54).

[139] Tudor Pamfile, *Mitologie românească, I, Dușmani și prieteni ai omului*, București, 1916, p. 143, 163.

[140] Tudor Pamfile, *Sărbătorile la români. Sărbătorile de toamnă și postul Crăciunului*, București, 1914, p. 1—2, 51, 56, 149.

[141] DIR, A, XVI, I, 414 — Iași.

[142] DI, I — Caracal. *Fîlfoi* este un antroponim folosit și în Moldova. Cf. *Selîștea lui Fîlfoi* (Bujor), DIR, A, XIV—XV, I, 229, *Fîlfoești/Fîlfoi/Fălfăești/ Foliăești* (Iași), DIR, A, XIV—XV, I, 317, XVI, III, 232, 410, IV, 135, 223, *Filfoiești* (Fălciu) a. 1662, URICARIUL, XXIII, 257, *Mînzățeștii Fălfăești*, a. 1846, URICARIUL, XV, 401. Un supranume *Fîlfîitu* „fîlfîie din gură", a fost înregistrat în Transilvania (Al. Cristureanu, *Supranumele locuitorilor din satul Răchitu-Sebeș, Hunedoara*, în CL, VI, 1961, p. 402).

[143] DIR, A, XIV—XV, I, 44, 370, XV, II, 36 — Tg. Neamț.

[144] DI, II — Găești. Cf. BCIR, XI, 1932, p. 26—27 (a. 1776). Antroponimul este probabil *Răsca* (CDO, 445) sau *Rășgău, Răjgău* (a. 1638, GHIBĂNESCU, S.I. XVI, 50, 63). Apelativul este *răscăiat*, variantă pentru *rîzgîiat*.

[145] DIR, A, XIV—XV, I, 302, XVII, I, 58 — Bîrlad. Satul îi este întărit lui *Rugină*. Ca adjectiv, *rujan* înseamnă „roșcat" (DM).

[146] DI, I — Caracal. Cf. Iorga, *Documente urlățene*, p. 226, 229 (a. 1703, 1704).

[147] DI, I—II — Cricov.

[148] N. Iorga, *Documente de pe Valea Teleajenului*, în BCIR, IX, 1930, p. 130, a. 1794. Pentru sensul de apelativ al lui *urlat*, cf. SCRIBAN, D.; este folosit și în onomastică: *Dragoș Urlat*, DIR, A, XIV—XV, I, 96, dar varianta cu O- indică un alt radical antroponimic, quasi-omofon cu apelativul.

BDD-A1524 © 1970 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:16 UTC)

FORMAȚII CU PLURAL DIRECT

A. TOPONIME FORMATE DE LA ANTROPONIME NESUFIXATE

2-3. LEGILE PLURALULUI DIRECT

2. *Premisă.* În condițiile identității relative a radicalului unui toponim, alternanța sufixului colectiv cu desinența de plural *nu* este un indiciu al echivalenței lor funcționale. Ex.: *Graureşti/ Graurii* [149], *Cuciulăteşti/ Cuciulaţi/ Căciulaţi* [150], *Buburuzeni/ Buburuzi* [151], *+Portăreşti/ Portari* [152], *Corzeşti/ Corzii* [153], *Curseşti/ Cursăci* [154], *Ciorsăceşti/ Ciorsaci* [155], *Ciurileşti/* azi, probabil, *Ciuri* [156], *Stolniceni/ Stolnici* [157], *Crainiceşti/ Crainici* [158], *Visterniceni/ Visternicii* [159], *Piticenii/ Piticii* [160]. Pluralul este un semn al clasei nominale, spre deosebire de sufix, care marchează raportul dintre un grup social și un individ numit Buburuz, Graur sau Pitic. Întrucît duce la o modificare a semnificației, schimbul de marcă este o comutație și nu o substituție. Ea se prezintă *numai atunci* cînd antroponimul este motivat semantic (evident, avem în vedere perspectiva lingvistică a vorbitorilor care creează toponimele).

Lege: Schimbarea categoriei numărului la antroponimele în funcție toponimică este condiționată de natura semantică a radicalului.

Relația A: Antroponimele nemotivate semantic nu pot avea ca toponime un plural direct.

Relația B: Antroponimele motivate semantic pot avea ca toponime un plural direct.

Remarca 1. Numărul pluralelor directe de la antroponime motivate semantic este extrem de mare în toponimia românească. Spicuim doar cîteva exemple: *Buciumi*, pe apa Galbenă, < *Bucium* (copiii lui *Toader*

---

[149] DIR, A, XVI, III, 349, IV, 148, XVII, II, 5, IV, 151, 380 — Negrești.
[150] DIR, A, XIV—XV, I, 232, XVI, IV, 119 — Roman.
[151] GHIBĂNESCU, S.I. XVIII, 216 (a. 1546)/219. Satul îi este dăruit lui *Lazor Buburuz* de către Petru Vodă. La 1672: *Buburudzii* (IORGA, S.D. XXII, 355). Astăzi: Ivănești.
[152] DIR, A, XV, II, 211, XVII, IV, 57, 255, 269 — Bîrlad.
[153] DI, II — Strehaia (astăzi *Corzu*). Cunoscînd numai atestarea cu plural direct de la 1619 și 1629, Candrea l-a considerat „probabil un plural *corzi* din *coardă*" (CANDREA, T. 222). Se pare că evoluția a fost următoarea: n. pers. *Coardă*>*Corzești* / *Corzi*>*Corzu*.
[154] DIR, A, XIV—XV, I, 143, XVI, I, 237—238, „unde este Cur Sec" — Vaslui.
[155] DIR, A, XIV—XV, I, 110, XVII, IV, 266, V, 273 — Fălticeni.
[156] DI, I—II — Tg. Jiu.
[157] DIR, A, XV, II, 159, XVI, IV, 47, 79—80 — Buhuși.
[158] COSTĂCHESCU, D.M.B. 160, a. 1497 /a. 1507 — inclus în Homorocea, Adjud.
[159] DIR, A, XVI, III, 393, XVII, V, 23, 248.
[160] URICARIUL, XVIII, p. 136 (a. 1548)/ p. 108 (a. 1528). I-a fost întărit lui *Toader Pitic* (DIR, A, XIV—XV, I, 33 — Bîrlad).

BDD-A1524 © 1970 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:16 UTC)

Bucium, strănepoți ai Onicăi, vînd satul la 1648 [161]; *Harbuzii* < *Ghedeon Harbuz*, căruia îi este întărit la 1497 [162]; *Răspopi* < *Giurge Răspop*, care stăpînește aici în jurul lui 1400 [163]; *Blînzii* e stăpînit de familia unui *Blîndu* la 1528 [164]; *Părtănoși* < *Părtănos* „bărbier", care îl stăpînește pe la 1330 [165]; *Scurți* < *Ignat Scurtu* de la 1661 [166]; *Grauri* < *Ion Graur* (a. 1617), care a stăpînit satul [167]; *Tîrzii* < *Tîrziul* < сѣло трѫзїи, гдѣ бѣша кѹпѣкъ трѫзїѧ) [168]; *Tunși* < *Tunsul*, dovadă păstrarea antroponimului ca nume al pîrîului de lîngă sat [169]; *Ghibenii* (a. 1824) < familia *Ghiban*, bine reprezentată în secolul al XVIII-lea [170]; *Cudalbi* < *Ștefan Cudalbul*, căruia la 1472 Ștefan cel Mare îi dăruiește satul [171]; *Mînzați* < *Avram Mînzat*, căruia i-a fost dăruit la 1651 [172]; *Posadnici* < *Stan Posadnicul*, ai cărui nepoți vînd o parte de sat la 1575 [173]; *Podobiți* < *Ivașco Podobitul*, căruia Ștefan Vodă îi dăruiește satul la 1445 [174]; la 1630 apare un *Ion Bouşoru* din *Bouşori* [175]; *Vrabeți*, azi Brabeți [176] < un *Vrabeț*, slugă domnească [177]; *Cacaleți* < *Ion Cacaleţu* [178]; *Zugravii* < *Ștefan Zugrav*, pictorul lui Alexandru cel Bun, căruia îi este dăruit la 1425 [179]; la 1614 se menționează un *„Bobleatec*, vătah ot *Bobleateci"* [180]; +*Mărgelați* < un *Mărgelat* (se menționează aici *Trecătoarea lui Mărge-*

[161] GHIBĂNESCU, I.Z. II—2, p. 173.

[162] DIR, A, XV, II, 269 — Bîrlad. Fiii lui *Ivașco Harbuz* îl stăpînesc la 1493 (GHIBĂNESCU, S.I. X, 354).

[163] GHIBĂNESCU, S.I. XV, 34. La 1846: *Răspochii* — Tecuci (URICARIUL, XV, 388). Gh. Bogaci considera numele satului un „topografic" provenit dintr-o metateză a ucr. *roskopy* „teren răscolit, săpat"! (*Note*, Iași, 1939, p. 11).

[164] GHIBĂNESCU, S.I. XVIII, 127. Cf. *Blîndești* — Iași (URICARIUL, XV, 400).

[165] GHIBĂNESCU, S.I. XV, 34 (etimologia este a editorului).

[166] GHIBĂNESCU, S.I. XV, 119.

[167] D. BOGDAN, GL. 164.

[168] D. BOGDAN, GL. 206.

[169] DI, II — Gilort. Menținerea radicalului antroponimic la singular pentru a denumi detalii de relief și planimetrie este un important criteriu etimologic. Cf. „Ibăneștii pe *Ibăniasa* la Dorohoi" (a. 1742, BOGDAN, S. 235), pîrîul și poiana *Ciunca* în satul +Ciuncești — Iași (M. Costăchescu, în I. NEC. V, 1925, p. 46 și nota 3), dealul și iazul *Corbul* în +Corbești — Iași (DIR, A, XVI, I, 162), movila lui *Rotîmpan* la Rotompănești — Fălticeni (DIR, A, XIV—XV, I, 48), iazul lui *Cîrnul* la +Cîrnești — Bacău (DIR, A, XV, II, 206), movila lui *Puiu* la Pueşti — Bîrlad (DIR, A, XVI, I, 19), Valea *Bouşorului* (a. 1780) în satul Bouşorii (a. 1678) — Vaslui (BCIR, IV, 1925, p. 223, 222) ș.a.

[170] Gh. Ghibănescu, *Prefață* la C. SION, p. XXI.

[171] COSTĂCHESCU, D.M.Ș.M. 90—91 — Tecuci.

[172] GHIBĂNESCU, S.I. XXI, 76 — Tutova.

[173] GHIBĂNESCU, S.I. XXI, 105.

[174] GHIBĂNESCU, S.I. XXII, 92.

[175] GHIBĂNESCU, S.I. XVI, 47 — Crasna (Vaslui).

[176] DI, II — Strehaia.

[177] DI, I, 14.

[178] CDO, 458.

[179] N. Iorga, în BCIR, X, 1931, p. 84 — Hîrlău.

[180] M. Costăchescu, în I. NEC. VII, 1928, p. 58.

BDD-A1524 © 1970 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:16 UTC)

lat) [181]; *Spărieți* este „satul *Spărietului*" [182]; *Croitori* este satul lui *Mihai Croitor* [183]; *Procelnici*, azi Proselnici, <*Ivașco Procelnicul*, ai cărui urmași îl vînd la 1490 [184]; *Brebi*, sat pe Idrici, „unde este casa lui *Ștefan Brebu*" [185]; +*Buzați*, pe Siret, îi este întărit stolnicului *Mihul Buzatul* [186]; *Bubuiugii (Boboiogii)* îi este întărit pîrcălabului de Roman, *Toader Bubuiog* [187]; *Bărboși*, este „satul unde a fost *Bărbosul*" [188]; *Uscații*, pe Pîrîul Alb, îi este întărit în 1438 lui *Ivan Uscatul* [189]; satul *Vîrstații* este confirmat copiilor lui *Ivanco Vîrstatu* la 1491 [190]; satul *Cepari* de la 1722 este „moșia *Ceparului*" de la 1708 [191]; *Grașii* (a. 1445) <*Grasul* (un *Coste Grasul* apare la 1487 [192]), dovadă *Pîrîul Grasului* de acolo; *Novaci* < *Novac* [193]; +*Bulgari* (Huși) <*Pavel Bulgariul*, care își avea locuința pe Crasna la 1434, în jurul căreia s-a format satul [194]; *Zlătari* „unde este *Zlatariul*" [195]; *Săcuianii de Jos* este întărit la 1507 urmașilor lui *Iachim Săcuianul* [196], ș.a.

Toponimele formate de la antroponime motivate semantic cu plural direct constituie o categorie egală ca importanță și la fel de bine reprezentată în limba română ca și toponimele cu sufixe colective. Ea a fost complet neglijată de către lingviști, dacă facem abstracție de cele cîteva exemple pe care aceștia le-au cules din cîteva studii de istorie și, mai ales, din ... Dicționarul geografic. Din cele 28 de exemple date de noi aici, 12 au fost discutate de I. Iordan în monografia sa: dintre acestea doar 2 au o etimologie corectă iar restul sînt încadrate eronat în categoria „sociale" sau „psihologice". Autorul s-a bazat exclusiv pe „sentimentul lingvistic" — și nu este de mirare că a văzut în toponime simple apelative, negînd justificarea oricărei diferențieri [197]; or, în afara perspectivei istorice care să permită

[181] DIR, A, XVI, I, 290, XVII, I, 245.
[182] DIR, A, XIV—XV, I, 83, XVII, I, 28 — Huși.
[183] DIR, A, XIV—XV, I, 232 — inclus în Fîntînele, Bîrlad.
[184] COSTĂCHESCU, D.M.Ș. 281 și nota 2.
[185] DIR, A, XIV—XV, I, 191 — Vaslui.
[186] DIR, A, XV, II, 31—32, XVI, I, 580 — Bacău.
[187] BĂLAN, D.B. I, 59, cf. DIR, A, XVI, I, 125—126.
[188] DIR, A, XVI, I, 266, XVII, V, 17 — Huși.
[189] Gh. Ghibănescu, în „Arhiva", XXV, 1914, p. 178.
[190] BOGDAN, D.M. I, 445 — inclus în Goești, Pașcani.
[191] I. Lupaș, *Documente istorice privitoare la moșiile brîncovenești din Transilvania și Oltenia*, AIIN, VI, 1931—1935, p. 7 și nota 1.
[192] D. BOGDAN, GL. 164.
[193] I. Donat, *Considerații istorice asupra toponimiei românești*, II, LR, XIV, 1965, p. 282, nota 23. Termenul este folosit curent în zonă cu sens de apelativ, „uriaș, gigant" (SCRIBAN, D.) fiind sinonim cu *jidov* (cf. și Radu Sp. Popescu, *Fapte vechi și dialectale în onomastica din nord-vestul Olteniei*, com. la Colocviul de onomastică de la Cluj, 10—11 octombrie, 1969).
[194] Damian P. Bogdan, *Acte moldovenești dinainte de Ștefan cel Mare*, București, 1938, p. 9, nota 8.
[195] DIR, A, XIV—XV, I, 155, XVII, I, 162 — Bacău.
[196] M. Costăchescu, în I. NEC. V, 1925, p. 200 — Suceava.
[197] Iorgu Iordan, *Numele proprii* („Cum vorbim", I, 1949, nr. 1, p. 27).

BDD-A1524 © 1970 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:16 UTC)

detectarea unor legi formative și diacronice specifice, a te baza pe sentimentul lingvistic înseamnă a face etimologie populară. „Orice etimologie, spunea A. Dauzat, trebuie să se sprijine pe cunoașterea și interpretarea formelor vechi ale numelui. O ipoteză bazată pe forma actuală, chiar dacă explicația acesteia ar părea evidentă, riscă să ducă la erori grave" [198].

Corolarul 1: *Un antroponim nemotivat semantic poate deveni toponim cu plural direct numai atunci cînd este omofon (total sau parțial) cu un apelativ și, ca atare, pluralul său coincide formal cu pluralul acestuia.* Un caz de omofonie totală este numele satului *Bîzgărăi* din fostul județ Romanați, pe care CANDREA, T. 139 îl pune în legătură cu antroponimele *Bîzgă, Bîzgan*, iar CDO, 193, cu supranumele *Bazga, Bazgă*. Etimologiile nu sînt satisfăcătoare: numele de persoană trebuie să fi fost, obligatoriu, terminat în *-r* sau în *-rău*. Oricum, pluralul dă naștere unei sintagme: *bîzgă* + *răi*, în care primul element este un epitet pentru o persoană „cu mustățile și sprîncenele mari și negre" [199]. Un alt caz este toponimul *Bădărăi* [200], al cărui plural se justifică probabil omofonic, deși cuvîntul, sporadic, circulă în Moldova [201] dar cu sensul de „mămăligă amestecată cu unt ori cu caşcaval și prăjită" [202]. Schimbarea categoriei gramaticale se explică prin aceea că antroponimul este simțit ca fiind semnificativ ca sintagmă, dovadă etimologia populară curentă: *bade rău*. Aceeași situație pentru *Mailați*, pluralul numelui de persoană *Mailat* [203], perceput ca

[198] Albert Dauzat, *La Toponymie française*[2], Paris, 1946, p. 26—27.

[199] Ștefan Pașca, *Nume de persoane și nume de animale în Țara Oltului*, București, 1936, p. 174. Cf. și sensul de „specie de muscă mare" la D. Udrescu, *Glosar regional Argeș*, București, 1967. V. și *bîzguroi*, „monstru cu care se sperie copiii" la SCRIBAN, D. ; nu este exclus ca acesta să explice toponimul în întregime.

[200] După DG, satul din com. Bivolari, Iași, se numea înainte *Iugani* sau *Lungani*; el și-a luat numele „de la o familie de răzeși așezată aici". C. SION, 28 citează pe un *Bădărău* „mazil, răzăș de la Bădărăi din ținutul Ieșii" (începutul sec. XIX). Despre satul din Botoșani țăranii afirmă că „mai toți oamenii, nu prea mulți de altminteri, se numesc *Bădărău*" (IORDAN, T. 158, nota 1). Cf. Gh. Ghibănescu, *Spița neamului Bădărău*, în I. NEC. V, 1925, p. 234—257.

[201] HEM, 2845 și Sextil Pușcariu credeau că termenul nu mai circulă în grăiuri *(Contribuții la gramatica istorică a limbii române*, în „An. Acad. Rom. Mem Secț. lit.", s. II, t. XXXIII, 1910—1911, p. 237). În Bonț-Someș înseamnă însă „pîine cu legumă" (Ștefan Pașca, *Glosar dialectal...*, în „An. Acad. Rom. Mem. Secț. lit.", s. III, t. IV, 1928), iar în Vîlcea, jug purtat de oîini și „bărbat necăsătorit" *(Lexic regional*, II, București, 1967, p. 19).

[202] SCRIBAN, D. Cf. Petre Coman, *Glosar dialectal*, în „An. Acad. Rom. Mem. Secț. lit.", s. III, t. IX, 1938—1940, din Bogdănești — Fălticeni.

[203] Satul este atestat la 1600 (RIAF, II[3], 1884, p. 211); la 1634 apare la singular, *Măilat*, dacă nu cumva este o greșeală de transcriere a lui I. Tanoviceanu (RIAF, XIV, 1913, p. 8). În Transilvania sînt două sate *Mailat*, unul lîngă Arad și altul lîngă Petroșeni (SDT, I, 376). Ca antroponim a fost folosit de nobilii români din Făgăraș și de moșneni (CDO, 314); un *Toader Mailat* apare și în Moldova (DIR, A, XVII, IV, 182). Etimologia este nesigură: N. Drăganu l-a considerat un derivat din sl. мой „meus" (ap. CDO, 314); poate fi însă un derivat cu sufixul *-at* din *Măilă* și nu este exclus ca sintagma însăși să stea la baza lui (cf. *Herlat*, explicat de CDO, 274, din *hier lat)*.

BDD-A1524 © 1970 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:16 UTC)

sintagmă : *mai lat.* Se observă că pluralul unui toponim analizat ca fiind un compus afectează numai al doilea termen. Acesta este motivul pentru care pot avea plural și antroponimele în care omofonia cu un apelativ este parțială, reducîndu-se la finalul numelui de persoană : *Hociungi* < *Hociung cel bătrîn* [204], *Hăjerăi* < *Hajerău* [205] etc.

Corolarul 2. O situație specială au numele care desemnează un complex geografic constituit din elemente omoloage. Omologia impune considerarea lor ca termeni ai unei clase *toponimice*, în cadrul căreia se determină reciproc, deci se stabilesc raporturi de interdependență. Ex. : *Berivoii (Mari și Mici)* [206], *Tamașii (de Sus, ai Tămășanului* și *Zlătari)* [207]. Deoarece determinarea este inclusă în formula fiecărui nume de loc, fiecare toponim este motivat ca ansamblu, deși unul din componenți este un antroponim neanalizat semantic. Este vorba de al doilea tip de motivare toponimică, extrinsecă : *Un antroponim nemotivat semantic (etimologic sau omofonic) poate deveni toponim cu plural direct numai pentru a marca un raport de interdependență între termenii unei clase toponimice.*

Remarca 2. Formele *Berivoii Mici, Berivoii Mari, Tamașii de Sus* etc. ar sugera un plural originar, dar unele atestări ale acestor nume sînt la singular : *Berivoiul Mic, Berivoiul Mare* [208] și *Tamașul* [209]. Este vorba deci de o apariție a pluralului pe baza unei omonimii a toponimelor la singular (faza 1-a), după care pluralul s-a extins asupra fiecărui nume în parte (faza a 2-a) :

Berivoiul Mare ⟩ Berivoii ⟨ Berivoii Mari
Berivoiul Mic ⟩ Berivoii ⟨ Berivoii Mici

Este interesant că, în Prahova, două sate omonime evoluează la o formă de plural sufixal : *Berivoiu de Jos* și *de Sus* (a. 1805) > *Berivoiești de Jos* și *de Sus* [210] (a. 1807), după care revin la singular, dar sufixate : *Berevoescul de Sus* (a. 1834, 1850, id. *ib.*, p. 137, 142), *Berevoescul de Jos* (DG).

---

[204] În fostul ținut Roman. Despre el se vorbește la 1645 (GHIBĂNESCU, I.Z II-2, 80) ; se numea, probabil, *Matei Hociung*, a. 1643 (GHIBĂNESCU, I. Z. II-1. 32).

[205] DIR, A, XVI, III, 210, cf. CDO, 438.

[206] Jud. Brașov, cf. MARTINOVICI-ISTRATI și SDT, I, 74.

[207] Jud. Dîmbovița, cf. Frunzescu, *op. cit.*

[208] MOLDOVAN-TOCAN și SDT, I, 74. La 1760—1762 : *Berivoiu Mare* și *Mic (Nagy* și *Kis Berivoj)*, cf. Virgil Ciobanu, *Statistica românilor ardeleni din anii 1760—1762*, AIIN, III, 1924—1925, p. 674.

[209] IORDAN, T. 175, n. 2. Satul din Bacău are formele mai vechi la sg. : DIR, A, XIV—XV, I, 345, XVI, III, 68, XVII, V, 88—89, cf. DG. La 1846 : *Tamașii* (URICARIUL, XV, 385).

[210] N. Iorga, în BCIR, XII, 1933, p. 127, 131.

BDD-A1524 © 1970 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:16 UTC)

B. TOPONIME FORMATE DE LA ANTROPONIME SUFIXATE

3. *Premisă.* Numele aceloraşi localităţi prezintă uneori alternanţe în care sufixul colectiv este aparent: *Litenii* fost *Litanouţi*[211], *Cîrstianii* *Cîrstianeşti*[212]. Alternanţa indică radicale nemotivate sufixate cu *-an*: *Litan* şi *Cîrstian*, în raport cu care primele forme toponimice reprezintă plurale directe[213]. Constatarea este confirmată de alternanţa singularului sufixat cu pluralul la toponimele: *Brătian*/ *Brătiiani*[214], *Giurmenul*/ *Giurmeni*[215]. Faptul că pluralul sufixului antroponimic coincide cu unul dintre sufixele toponimice personale are ca urmare perceperea toponimului nu ca un plural, ci ca un derivat de la o temă antroponimică diferită de cea reală: *Lit* + *-eni*, *Cîrstea* + *-ani*.

O situaţie diferită oferă alternanţele singular/plural la antroponimele motivate semantic şi derivate cu sufixe apelativice, de tipul *Bărbuleţii*/ *Bărbuleţ*[216]. Pluralul şterge din conştiinţa vorbitorilor orice relaţie cu un radical antroponimic primar, ceea ce înseamnă că schimbarea categoriei gramaticale este secundată, aici, de o schimbare a clasei semnificaţiei.

Lege: Pluralul antroponimelor sufixate în funcţie toponimică este condiţionat de natura semantică a radicalului şi de calitatea sufixului.

Relaţia A: Un antroponim nemotivat semantic poate deveni toponim la plural numai dacă sufixul său reprezintă singularul unuia dintre sufixele toponimice personale.

Remarca 1. Practic, exemplele sigure pentru această relaţie sînt destul de puţine pînă în secolul al XVIII-lea, ceea ce contrazice convingerea pe care o au unii lingvişti că sufixele toponimice personale cu aspect de plural au apărut din singularele lor, cu care se derivau antroponime. Sufixele colective s-au dezvoltat pe baza semnificaţiei patronimice a singularelor lor, dar numele de sate nu se creau, în general, de la patronim, ci de la prenume sau supranume. La 18 ianuarie 1490 Ştefan cel Mare confirmă fetelor lui *Mircea Ciucescul* satul *Mirceştii*, iar copiilor lui *Danciul Ciucescul* satul *Dănceştii* (BOGDAN, D.M. I, 391—392). Pentru ca un nume de sat să apară ca pluralul unui antroponim derivat cu un sufix patronimic era necesar ca sufixul respectiv să-şi piardă funcţia iniţială, devenind sufix onomastic general,

[211] COSTĂCHESCU, D.M. I, 269 (a. 1429) — Suceava.
[212] DI, I — Topoloveni.
[213] Exactitatea indicaţiei date de alternanţă se verifică, şi aici, documentar: la 1515 Bogdan Vodă întăreşte satul nepoţilor lui *Costea Liteanul* (COSTĂCHESCU D.M.B. 381). Prima atestare: *hotarul lui Dragomir Liteanul* (DIR, A, XIV—XV, I, 83).
[214] DI, II —Curtea de Argeş.
[215] DI, I — astăzi *Giormane*, Craiova. Este forma de singular oltenesc (= Giormanul). Cf. *Şărban Giurmele*, a. 1823, BCIR, VIII, 1929, p. 21.
[216] DI, II — azi *Bărbuleţu*, Tîrgovişte.

BDD-A1524 © 1970 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:16 UTC)

adică folosit și pentru a crea prenume. În principiu, toate sufixele patronimice evoluează astfel și, ca atare, pot forma toponime la plural. Exemplele noastre sigure se reduc însă la sufixul *-an* care, dacă nu este unicul care să permită pluralul direct al unui antroponim nemotivat, este, în orice caz, cel mai frecvent și cel mai vechi, deoarece a venit din slavă și cu o funcție onomastică generală : *Dușani* < *Dușan* [217]; *Giurcani* — satul lui *Giurcan Șandrul cel Orb* [218]; *Negovani* < *Negovanul*, care poseda o parte în acest sat pe la 1498 [219]; *Cosițeni* (a. 1600) < *Gherasim Cosițan* de la 1604 [220]; *Rîșcani* (Vaslui) < *Duma Rîșcan*, stăpînul satului în prima jumătate a secolului al XV-lea [221]; *hliza Briț-canilor* < familia lui *Gligore Briț-can*, care o stăpînea [222]; *Ștefenii* (Muntenia) [223] și *Ștefanii* (Vaslui) [224] < *Ștefan*; *Băzăvani* < *Băzăvan* [225]; *Șopîrleni*, fost Troianești < *Neagul Șopîrleanu*, care cumpără o parte de sat la 1533 [226]; *Băicenii* (Botoșani) > *Băiceanu*, boier pe moșia căruia se refugiaseră moldovenii care au format satul [227]; *Docani* < *Docan* [228].

În unele cazuri *-an (-ean)* marchează descendența locală, nu numai socială a individului *(Rîșcan, Șopîrleanu, Băiceanu)* — de unde capacitatea sa de a forma supranume și, deci, posibilitatea de a se crea pe baza lui toponime personale. Sînt mai greu de probat pluralele toponimice pentru sufixe mai puțin complete decît *-an*, cum ar fi *-esc(u)*, pînă în veacul al XVIII-lea. În momentul în care un boier cumpăra un sat, putea să-și formeze numele de familie de la numele acestuia [229], sau să-și impună numele său ca nume al satului [230]. Legătura de nume avea valoarea unui act sau a unei probe juridice de proprietate, ceea ce explică multe schimbări de nume, mai ales din veacul al XVIII-lea [231]. Din acest motiv este greu de presupus filiația

[217] Sat dispărut — Mihăilești. Cf. DI, II.
[218] GHIBĂNESCU, S.I. XIX, 3.
[219] D. Buzatu, *op. cit.*, p. 417.
[220] D. BOGAN, GL. 148.
[221] Gh. Ghibănescu, *Familia Rîșcanu*, în I. NEC. XVI, 1926—1927, p. 240. *Rîșcanii* de pe Elan și-au luat numele de la unul din cei trei bătrîni ai satului, *Popa Rîșcanu* (id. *ib.*, p. 243).
[222] V. G. Erbiceanu, în „Arhiva", III, 1892, p. 432 (a. 1741).
[223] N. Iorga, *Documente urlățene*, p. 188, a. 1634.
[224] DIR, A, XVII, III, 33.
[225] Cf. *Culmea Băzăvenilor*, a. 1840, Mehedinți (BCIR, XII, 1933, p. 164). CANDREA, T. 113 presupune un derivat antroponimic de la sb. *baz* „boz".
[226] Acest individ era, la rîndul său, din alt sat *Șopîrleni*, întemeiat de boierul *Șopîrlă*, din vremea lui Ștefan cel Mare (cf. GHIBĂNESCU, S.I. XVII, 1—2).
[227] Aurel I. Gheorghiu, *op. cit.*, p. 6.
[228] C. SION, 84, menționează pe un *Docan* „moldovan, răzăș de la satul *Docanii*, ținutul Tutovei, mazil și birnici".
[229] Henri H. Stahl, *op. cit.*, p. 46—54.
[230] Pentru a intra în posesia satului Bălești, *Tatomir Ursea* încearcă să-i schimbe numele în *Urseșți* la 1493 (Buzatu, *op. cit.*, p. 417).
[231] I. Donat, *op. cit.*, p. 279.

BDD-A1524 © 1970 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:16 UTC)

exactă în situația în care proprietarul și satul au același nume. De ex., nu este deloc sigur că *Dimitrie Dăbăcescu*, stăpînul satului *Dăbăcești* din Oltenia, a dat numele său satului *(-escu>-ești)*, cum crede D. Buzatu *(op. cit.*, p. 417). Dimpotrivă, deoarece în alte documente satul se numește *Doboca* [232], iar acesta este un nume de persoană de origine maghiară [233], este posibil ca evoluția să fi fost simultană, ca în atîtea alte cazuri [234]: *Doboca* > 1° *Dăbăcescu* (patronimic) și > 2° *Dăbăcești* („ai lui Doboca") sau, și mai probabil, *Doboca* > *Dăbăcești* > *Dăbăcescu*, dacă avem în vedere că individul era un proprietar și nu un membru al obștii. Este însă sigur că satul *Romaneștii* de lîngă Craiova s-a numit așa de la primarul N. P. Romanescu, deoarece acesta l-a creat pe la 1900 [235] și că satul *Antonești* și-a luat numele de la proprietarul său, *Gheorghe Antonescu*, deoarece înainte se chema *Speriatul* [236].

Relația B: Un antroponim motivat semantic poate deveni toponim la plural indiferent de calitatea sufixului cu care este derivat.

Remarca 2. Există o serie de antroponime care formează o categorie intermediară între apelativele în funcție onomastică (supranumele propriu-zise) și numele de persoană nemotivate semantic. Ele au fost create de la apelative dar cu sufixe onomastice, așa încît numele nu produce, în totalitatea sa, o reprezentare, ci o sugerează pe baza semnificației temei. Asemenea antroponime pot avea plural în virtutea motivării lor parțiale. Ex.: *Șuici* < *Șuică* vornicul, căruia îi este întărit [237]; *Cîrjei* < *C. Cîrjeu* (mort după 1890), proprietarul satului [238]; *Bărzăi* [239] < *Bîrzău* [240].

Corolarul 1. La unele nume de persoană care formează toponime cu plural direct sufixele sînt aparente. Cf. *Demiiani* [241] < *Demian* < gr.

---

[232] „Arhivele Olteniei", VII, 1928, p. 168, 172.

[233] CDO, 261: *Doboka*. Explicația este mult mai convingătoare decît curioasa contaminație dintre ucr. *głubókij* + *doubú* sau dintre bg. *dълbok* + ucr. *doubú* presupuse de IORDAN, T. 106.

[234] După numele unui *Cernat* s-a numit satul *Cernătești*; fiul lui apare într-un document din 1463 ca *Ștefuł Cernătescul*, nume care alternează cu *Ștefuł Cernat* (BOGDAN, D.M. I, 74).

[235] D. Buzatu, *op. cit.*, p. 418.

[236] DG — în fostul județ Teleorman, plasa Tîrgul.

[237] DI, I — C. de Argeș. Membrii familiei se numeau *Șuicani* (a. 1708) sau *Șuicoi* (a. 1694), cf. BCIR, III, 1924, p. 91, 86 (sufixe patronimice echivalente).

[238] Buzatu, *op. cit.*, p. 417 — Hinova.

[239] După DA *bîrz-* este o temă onomatopeică, prezentă în *bîrzoiu, bîrzoiat, bîrzoba, bîrzăun* etc.

[240] DI, II — Gilort (forma actuală este *Bîrzeiu*).

[241] DI, I — Beceni (azi *Gura Dimienii*). Există și un *Dimiani/Dămiani* (azi *Dimieni*, DI, II — Snagov) și *Dămieni* (SDT, I, 191 — Tg. Mureș).

BDD-A1524 © 1970 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:16 UTC)

Δεμιανός, *Călimani*[242] < *Căliman* < magh. *Kelemen*, *Paraipani*[243] < *Paraipan*, poate < gr. mod. παραπάν sau παραπάνω (CDO, 342), *Rohații* < *Groza Rohat*, care vinde satul la 1491[244] < magh. *rohad* „putred" (CDO, 362), *Coțmani* < *Coțman*[245]. Prin urmare: *Antroponimele nemotivate semantic pot forma toponime cu plural direct dacă terminația lor este omofonă cu singularul unui sufix toponimic personal.*

Corolarul 2: *Un antroponim nemotivat semantic (etimologic sau omofonic), dar prevăzut cu un sufix apelativic, poate deveni toponim cu plural direct numai pentru a marca un raport de interdependență între termenii unei clase toponimice.* Ex.: *Andreiași*, comună care și-a luat numele de la satele omonime din componența sa, *Andreiașul Muntenesc* și *Moldovenesc*[246].

C. CRITERII ETIMOLOGICE CU CARACTER LEGIC

4. LEGEA GENULUI

Premisă. O bună parte dintre toponimele clasificate, printr-o analiză de suprafață, în „sociale", „psihologice" sau „istorice" sînt, de fapt, nume de persoană cu plural direct. Date fiind consecințele legilor 2 și 3, devin absolut necesare criteriile de distingere a bazei apelativice de cea antroponimică a numelor de locuri.

Lege: Variabilitatea desinențelor de plural la toponimele personale este în funcție de caracterul motivării numelor respective.

Relația A: Antroponimele motivate semantic fac pluralul în *-i* ca socionime, indiferent de genul, respectiv de pluralul apelativelor corespunzătoare. Vom grupa socionimele (termenul, foarte potrivit, îi aparține lui Henri H. Stahl) în două categorii: *a)* formate de la antroponime cu plural de neutru ca apelative: *Mischii* < *Mischiu* sau *Mischie*[247], *Ciu-*

---

[242] C. A. Stoide, *Documente și regeste nemțene de la Dabija Vodă*, în „Anuarul liceului «Petru Rareș» Piatra Neamț", 1935—1936, p. 161 (a. 1662). Vezi și alternanțele singular/plural la numele satelor ardelene terminate în *-man* și *-an*: *Ciocmani/Ciocman*, *Colormani/Colorman*, *Cohani/Cohan* ș.a. (SDT, I, 149, 170, 160). Este posibil ca, pentru unele, alternanța să fie doar un simplu fapt grafic.

[243] Un sat *Para(i)pani* (Giurgiu) s-a numit ulterior *Arsache* (DI, I—II, cf. DG s.v. *Arsache*). DG mai înregistrează un cătun *Paraipani* în fostul județ Putna și o tînlă în fostul județ Ialomița. *Paraipan* era numele unor familii de mocani ardeleni stabiliți în Dobrogea (cf. D. Șandru, *Mocanii în Dobrogea*, București, 1946, p. 97, nota 1).

[244] GHIBĂNESCU, S.I. XIII, 26.

[245] DIR, A, XIV—XV, I, 31, XV, II, 14. Ca și în cazul lui *Paraipan*, etimologia numelui este neclară.

[246] În fostul județ Rîmnicul Sărat, cf. DG.

[247] Cf. I. Donat, *op. cit.*, p. 282, nota 23; *mischiu* înseamnă „oțel" (DLR).

BDD-A1524 © 1970 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:16 UTC)

rii < *Ciur* [248], *Hurdugi* (a. 1622) < *Hurdug(ea)* [249], *Cîrligi* (Roman) < *Toader Cîrlig*, căruia i se întărește o parte de sat la 1520 [250], cf. *Vadul Cîrlijilor* (Bacău, a. 1569) [251], *Cojocii* pe Bistrița [252] < *Cojoc*, +*Rătezii* (Vaslui) [253] < *Rătez*, *Peletiucii* (Bacău) sau *Peletucii* [254] < *Pelet(i)uc* [255]; *b)* formate de la antroponime cu plural de feminin ca apelative: *Cojoiani* (a. 1619) < *Cojoiană* (a. 1606) [256], *Cătușii* (pe Bîrlad) < *Cătușă* (cf. *gîrla Cătușănei*, tot aici) [257], *Tălpigi* (Huși) < *Tălpigă*, dovadă alternanța *Tălpijani/Tălpijeni* [258], *Oglinzii* (Tg. Neamț) < *Oglindă*, deoarece alternează cu *Oglindești* [259], *Rebegi* (Dolj) < *Rebeagă* [260].

Relația se aplică și antroponimelor motivate semantic, derivate cu sufixe pur apelativice: radicalele toponimelor *Ciocîlteștii*, *Măcărești* și *Călicioi* formează variante toponimice de genul masculin la plural, prin combinarea cu sufixe apelativice *(Ciocîlței, Măcărești* și *Policiori)*, deși în funcția lor de apelative sînt de genul neutru *(ciocîlteu, măcăreș)* sau feminin *(policioară)*.

Remarca 1. Această lege poate servi drept criteriu de distingere a radicalelor antroponimice motivate semantic numai în cazul în care pluralul în *-i* este imposibil pentru apelativele corespunzătoare. Ea nu servește drept criteriu absolut deoarece pluralul „anormal" al apelativului poate exista fără să fie atestat. În orice caz, toponimele cu plurale „aberante" trebuie suspectate ca fiind create cu plural normal de la antroponime. De ex., nu vedem de ce *Gorgani*, considerat ca un plural neregulat de la entopicul *gorgan* [261], nu ar putea fi pluralul normal al numelui de persoană *Gorgan* (boieri cu acest nume apar la 1616 [262],

---

[248] CDO, 31.

[249] Cf. D. BOGDAN, GL. 167 și GHIBĂNESCU, S.I. III, 48, 50. La 1846: *Hurducii* (Fălciu), cf. URICARIUL, XV, 398.

[250] COSTĂCHESCU, D.M.Ș. 208.

[251] DIR, A, XVI, II, 209.

[252] BOGDAN, S. 233, a. 1742.

[253] DIR, A, XVII, IV, 290, a. 1618.

[254] DIR, A, XVI, IV, 34, XVII, IV, 458, BCIR, VIII, 1929, p. 47 (a. 1667), GHIBĂNESCU, I.Z. III-2, p. 75 (a. 1668).

[255] *Peletic* s.n., înseamnă „pensula olarului" (SCRIBAN, D.), „sînge închegat" (Oltenia, cf. *Lexic regional*, I. București, 1960, p. 31), iar în forma *peletiuc*, în Moldova, „pînză de paianjen" *(Lexic regional*, II, București, 1967, p. 121).

[256] Cf. D. BOGDAN, GL. 148.

[257] COSTĂCHESCU, D.M.Ș. 93, a. 1519.

[258] DIR, A, XVII, II, 1—2, 325.

[259] URICARIUL, XVII, 12 (a. 1634)/14 (a. 1636).

[260] I. Iordan îl deriva din *Rebegea, Rebega (—Ar — -ian în toponimie*, în „Arhiva", XXX, 1923, p. 106). Cf. însă *rebeagă, -gi* s.f. „lucru vechi și uzat, stricat; rablă" *(Lexic regional* II, 71), „vechitură" și (despre animale) „căzătură" (D. Udrescu, *op. cit.)*, în Oltenia și Muntenia.

[261] IORDAN, T. 36. Explicația a dat-o Iorga și a fost reluată de CANDREA T, 10—11.

[262] RIAF, XI[2], 1910, p. 283.

BDD-A1524 © 1970 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:16 UTC)

1624[263], 1628[264], 1630[265], 1755[266] ș.a.[267]). Cf. satul *Gorgăneşti*—Buzău (DG). În materialul documentar consultat am întîlnit a singură excepție de la legea genului: satul *Poienile*, azi Petrești, dăruit la 1572 urmașilor lui *Ivancu Poiană*[268]. Documentul este însă o traducere tîrzie (vezi și DIR, A XVI, III, 9, I, 151). Sînt posibile două explicații: a) proprietarul și-a luat numele de la sat (cf. *Petru Vilna*, care dăruiește la 1472 satul său pe rîul *Vilna*[269]); b) documentul original slav conținea un plural pentru *poiană*, care a fost tradus greșit prin *Poienile* pro *Poienii*. Este greu de conceput ca, într-o vreme cînd numele satului era și al locuitorilor, să se producă o confuzie[270]. Traducerea greșită a putut fi favorizată de faptul că denumirea veche fusese de mult înlocuită.

Relația B: Antroponimele motivate toponimic pot avea plural de feminin, masculin sau neutru, indiferent de genul lor originar. Oferim exemple de plural feminin și neutru pentru nume de persoană masculine, nemotivate semantic dar motivate toponimic. Satul *Neculele* își explică numele de la pîraiele de pe teritoriul său, care se numesc fiecare *Necula*[271]. Toponimul *Voicurile* (Poiana Sibiului) este sinonim cu *Coastele lui Voicu*[272], ceea ce înseamnă că pluralul a apărut din necesitatea acordului numelui de persoană cu pluralitatea obiectului geografic desemnat. Două sate din Bucovina, *Onutul de Sus* și *de Jos*[273] sînt numite într-un document *Onuturile*[274]. Un sat dispărut de lîngă actualul sat *Drăganu* (Olteț) se numea *Vălenii dintre Drăgane* (DI, II), unde *Drăganele* desemnează două dealuri, numite fiecare *Drăganu* (DG). *Fărcașele* (Cîrlibaba) e un sat compus din *Fărcașul de Sus* și *de Jos* (IORDAN, T. 391 și nota 3), iar *Vicovele* de la 1742[275] din *Vicovul de Sus* și *de Jos*.

Remarca 2. Antroponimele de genul feminin nu pot deveni toponime la plural decît pentru a marca un raport de interdependență între termenii unei clase toponimice. Ex.: *Budesile*, comună lîngă Pitești, formată din satele *Budeasa Mare* și *Mică* (DG), *Văronicele*, două sate omonime dispărute, lîngă T. Severin (DI, I), *Dragoslavele* etc. Necunoașterea fenomenului motivării toponimice a condus la interpretări

[263] BCIR, XI, 1932, p. 55.
[264] GHIBĂNESCU, S.I. IX, 102: pîrcălabul *Gavril Gorgan*.
[265] ANON. CANTAC. 96.
[266] GHIBĂNESCU, S.I. VII—VIII, 197: *Toader Gorgan*.
[267] Cf. și un bejenar din Ardeal, *Gavrilă Gorgan*, la 1762 (I. Marțian, *op. cit.*, p. 172).
[268] URICARIUL, XVII, 1—2.
[269] „Arhiva", XXV, 1914, p. 180.
[270] Cf. *Poienești*, 4 sate în ținutul Vaslui la 1846 (URICARIUL, XV, 395).
[271] DI, I — Rîmnicu Sărat.
[272] Eugen Tănase, *Toponimia comunei Poiana Sibiului*, în „Analele Univ. din Timișoara", seria șt. filol., V, 1967, p. 27.
[273] Explicația *Onut*<*Ion* a dat-o V. Bogrea, AIIN, III, 1924—1925, p. 713.
[274] „Să dați amăndoror *Onuturilor* cîte în giumătate" (BĂLAN, D. B. III, 19, a. 1665).
[275] BOGDAN, S. 222, 224.

BDD-A1524 © 1970 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:16 UTC)

arbitrare. După N. A. Constantinescu, în toponimele *Năculele, Văronicele, Iacovile, Ivăneațele* etc. ar exista „flexiunea (!sic!) *-ele, -ile*", care „formează patronime pentru un grup de fiice" (CDO,LXVI)! El inserează în această categorie chiar și numele sărbătorii *Anastasiilor*, unde numele propriu a devenit apelativ și se comportă ca atare (vezi *ante*, p. 29).

5. LEGEA ACCENTULUI

Premisă. În lexicul comun regulile de accentuare nu sînt condiționate semantic. De asemenea, nu toate sufixele sînt accentuate. Toponimele formate de la antroponime se comportă diferențiat sub aspect morfologic, în funcție de natura semantică a radicalelor. Deoarece accentul are capacitatea de a marca un fenomen morfologic, diferențierea toponimelor în planul categoriei numărului își are corespondentul în planul accentuării.

Lege: Variabilitatea accentuării toponimelor provenite din antroponime la plural este în funcție de natura semantică a radicalelor.

Relația A: Pluralul antroponimelor nemotivate semantic se face numai în condiții de oxitonie. Ex.: *Damiáni, Parapáni, Ruséți.*

Remarca 1. Relația este consecința faptului că, pînă în secolul al XVIII-lea, pluralul antroponimelor nemotivate semantic este întotdeauna un plural al sufixului, conform legii nr. 3. Or, sufixele toponimice personale sînt toate accentuate. Pluralul oxiton se menține și după secolul al XVIII-lea, cînd apar toponime cu plural direct de la antroponime nemotivate: *Rusẽți* < *Rusét*[276] < *Rúset.*

Relația B: Pluralul antroponimelor motivate semantic este posibil și în poziție non-oxitonă. Ex.: *Bobótnici* < *Bobótnicul*[277], *Gálbeni* < *Gálbenul*[278], *Síngerii* < *Sînger*[279].

Remarca 2. Explicația toponimului *Dealul Búcuri* (Muscel) ca plural al antroponimului nemotivat *Búcur*, avansată de O. Densusianu[280] și reluată de IORDAN, T. 164, nota 4, contrazice atît legea accentului cît și legea pluralului direct. Un plural *búcuri* nu este totuși atestat în dicționarele noastre pentru nici un apelativ. În *Atlasul lingvistic mol-*

---

[276] Cf. I. Donat, *op. cit.*, p. 282, nota 23.
[277] DI, I — Strehaia (ambele forme alternează).
[278] Sat lîngă Adjud, cf. DG, care derivă numele de la un *Fătu Galben*, pe baza unui document de la 1730.
[279] C. SION, 346 — Botoșani, cf. CDO, 458.
[280] Ovid Densusianu, *Studii de filologie română*, București, 1898, p. 6—7.

BDD-A1524 © 1970 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:16 UTC)

dovenesc[281] se găsește însă *bucuri* ca plural al lui *buc* „fag" în punctele 81, 98, 113, 120, 146, 190, 225, 226, 229, alături de pluralul *buci*, singurul înregistrat în DA. De altfel, în aceeași zonă, apare o formație toponimică analogă, *Braduri*, interpretat de IORDAN, T. 378 ca un „plural neregulat", de unde o întreagă teorie a creației toponimice, care ar implica *ab initio* o diferențiere morfologică a lexicului toponimic de cel curent. Or, procesul denominației este condus de imperativul *identificării*; distincția se face prin *selecția* apelativelor corespunzătoare, nu prin eliminarea sensului (pentru că *Braduri* nu are sens pentru cine nu folosește curent acest plural). Dacă *bucuri* nu este (încă) atestat în regiune, *braduri* este[282].

Contravine acelorași legi și explicația dată de N. A. Constantinescu toponimelor în *-óți*, ca fiind plurale ale unor antroponime în *-ótă*. Trecerea la plural nu justifică schimbarea accentului: un toponim ca *Stupina din Leáoți*, care desemnează un complex geografic compus din elemente omonime (*Leáota de Mijloc* și *de Sus*, DI, I), menține accentul inițial.

Corolar: *Antroponimele nemotivate semantic pot deveni toponime la plural în poziție non-oxitonă, numai pentru a marca un raport de interdependență între termenii unei clase toponimice.* Ex.: *Leáoți, Necúlele, Vóicurile.*

ACȚIUNEA LEGILOR TOPONIMICE

Din punct de vedere diacronic, legile au o aplicabilitate absolută pînă la sfîrșitul veacului al XVII-lea și începutul celui de al XVIII-lea. După această perioadă încep să apară toponime cu plural direct de la nume de persoană nemotivate semantic. Cf. *Valea Arghirilor* (a. 1722)[283], *Varticii* (a. 1766)[284], *Iuracii* (a. 1818)[285], *Basarabi* (a. 1880)[286] ș.a. Faptul este o consecință a apariției claselor antroponimice formate din numele de familie la plural, în manieră latină (la umaniști) și greacă. Traducînd din Bonfinius, C. Cantacuzino vorbește de *Corvini* (lat. *Corvinnos*)[287]. În lista familiilor boierești de origine străină, Cantemir menționează numele *Paleologhilor, Sevastosilor, Grililor, Hrisoverghilor, Asanilor, Russetilor*, cu corespondente perfecte în textul latin propriu: *Palaeologorum, Sebastorum, Grilorum, Chrysobergiorum, Asanarum,*

[281] Academia de Științe a R. S. S. Moldovenești, *Atlasul lingvistic moldovenesc*, I, 2, Chișinău, 1968, h *faji*. În punctele 35 și 224 apare un plural neutru și pentru fag: *faguri*.

[282] *Glosar dialectal Oltenia*, București, 1967 s.v.

[283] Ghibănescu, în I. NEC. VII, 1928, p. 251.

[284] IORGA, S.D. XVI, 213.

[285] IORGA, S.D. XXII, 174.

[286] Buzatu, *op. cit.*, p. 429, cf. DG.

[287] Constantin Cantacuzino, *Istoriia Țării Rumânești (Cronicari munteni*, I, Buc. 1961), p. 70.

BDD-A1524 © 1970 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:16 UTC)

Rossetorum [288]. Domnii munteni sînt numiți *Basarabi* de M. Costin [289], și de ANON. CANTAC. 1, grofii unguri, *Esterhazii* de R. Popescu [290]. *Cantacuzinii*, plural după gr. οἱ Καντακουζήνοι, este folosit de R. Popescu [291], Anonimul Brîncovenesc [292], Gheorgachi [293]. Pe la începutul veacului al XIX-lea se vorbește de *Alhazii*, frații *Grigorii*, *Ioanii*, *Chiriecii*, frații *Harbalii* [294], frații *Ghermani* [295]. Moda franceză desăvîrșește tendința spre plural direct, începută în perioada umanistă. Este edificatoare interogația retorică pe tema „ubi sunt qui ante nos" a lui Săghinescu: „Dar unde sînteți, *Asachi*, *Bălcești*, *Boliaci*, *Cantemiri*, [...] *Heliazi*, *Hurmuzachi*, *Lambriori*, *Lazări*, *Melchisedechi*..." [296]. A. Philippide acordă dreptul la plural nu numai unor nume de persoană (*Toaderi*, *Vasili*), dar și unor nume de localități, indiferent de faptul că sînt unice sau au omonime [297]. La păturile culte dispare sentimentul unei dependențe dintre natura semantică a radicalului și categoria numărului. Ca urmare, devin frecvente pluralele de lectură (livrești): *Făgărașii*, *Vladimirii*, *Filiașii* pentru nume care au reprezentat, la origine, singulare cu consoanele finale pronunțate muiat, dar notate cu *-i* final în transcripțiile moderne [298]. Pe de altă parte, se șterge semnificația inițială a sufixelor personale, care încep să fie folosite arbitrar, prin confuzie cu alte sufixe, avînd o funcție diferită. Cînd bejenarii din cătunul *Bejenia* s-au mutat, în 1906, în satul *Gruiu* (Olt), au numit partea lor de sat *Bejenești* [299], unde *-ești* are o funcție patrionimică. Începînd din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, administrația impune sistemul de denominație simbolic, bazat pe folosirea antroponimelor la nominativ singular. Toponimele „comemorative" înlocuiesc atît sistemul sufixal, organic românesc, cît și pe cel cu plural direct, care începuse să se dezvolte în veacul al XVIII-lea.

---

[288] Dimitrie Cantemir, *Hronicul vechimii a romano-moldo-vlahilor*, Buc., 1901, p. 25—26/47—48.

[289] Miron Costin, *Opere*, București, 1958 (ed. P. P. Panaitescu), p. 223.

[290] Radu Popescu, *Istoriile domnilor Țării Românești*, București, 1963 (ed. Const. Grecescu), p. 110.

[291] Radu Popescu, *op. cit.*, p. 104, 161.

[292] *Anonimul brîncovenesc*, în vol. *Cronicari munteni*, II, București, 1961 (ed Mihail Gregorian), p. 283.

[293] Dan Simonescu, *Literatura românească de ceremonial. Condica lui Gheorgachi (1762)*, București, 1939, p. 269.

[294] C. SION, 16, 73, 113, 148, 410.

[295] I. Cojocaru, *Documente privitoare la economia Țării Românești (1800—1850)*, București, 1958, p. 924, a. 1847.

[296] V. Săghinescu, *Scrutare «Dicționarului Universal al Limbei române» de Lazăr Șăineanu...*, Iași, 1898, p. 49.

[297] Alexandru Philippide, *Gramatică elementară a limbii române*, Iași, 1897, capitolul *Declinarea*.

[298] În DI, II: *Vladimiri*; în DG: *Filiași*. Cf. însă *Vladimirul*ă (a. 1818), *Vlădimiru* (catastif 1818), *Filiașu* (a. 1833) la IORGA, S.D. XXII, 174, 146, 199.

[299] Mircea Tomescu, *Migrațiile din com. Aluniș (jud. Olt) și influențele lor*, Craiova, 1942, p. 6. Cf. și „moșnenii *Sibiești/Sibieni*" la 1839 (CDO, 370).

BDD-A1524 © 1970 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:16 UTC)

CARACTERIZARE

1. Spre deosebire de *regulă*, care limitează valabilitatea unei relații, *legea* are o aplicabilitate absolut generală, fiind în afara diferențierilor orizontale (diatopice) și verticale (diastratice) ale unei limbi. Considerînd „moderne și literare" formele cu singular refăcut ale toponimelor cu plural originar (Bucureștiul, Iașul), Gramatica Academiei încearcă să stabilească o regulă [300]. Relațiile stabilite de noi sînt legi în virtutea *naturii lor sistematice*. Într-adevăr, ele descriu opozițiile fundamentale de constituire a toponimiei personale (caracterul nemotivat : motivat al antroponimelor și personal : nonpersonal al sufixelor) ; or, opoziția este un fenomen de structură.

2. Referindu-se la însuși procesul de apariție al toponimelor personale, ele sînt de *tip formativ*.

3. Particularitatea frapantă a legilor toponimice este binarismul lor, care presupune clasificarea mărcilor morfologice a numelor de locuri în funcție de dubla ipostază valorică a numelor de persoană, aceea de nume proprii și de termeni ai unei clase. Ca nume proprii, antroponimele nu pot avea plural ; unidimensionalitatea lor este menținută prin combinarea cu sufixe specializate, pluralia tantum. Acest procedeu este aplicat fără excepție radicalelor nemotivate semantic — baza sistemului toponimic personal și expresia cea mai pură de signum proprium. Cînd radicalul este motivat semantic, el poate fi perceput și ca termen al unei clase nominale. În această calitate el poate avea plural sau poate fi derivat cu sufixe apelativice. Paralel, are loc o reducere a funcției secundare la semnificație, fapt care se reflectă în schimbarea categoriei toponimului din personal în descriptiv. Mutația funcțională dovedește că nu este vorba de manifestări diferite din cadrul unui sistem unic, ci de o interferență de sisteme, care se produce atunci cînd sistemul personal conține un „inel slab", respectiv antroponime semantic motivate care, în virtutea acestui fapt, sînt supuse unei duble presiuni, vizînd fie funcția, fie semnificația lor. Fapt cu totul remarcabil, acțiunea sistemului apelativic se limitează la schimbarea categoriei morfologice a numelor proprii motivate ; ea nu le impune mărcile corespunzătoare noii funcții. Dacă un antroponim este, ca apelativ, de genul neutru sau feminin, el va avea la plural, invariabil, desinența masculină *-i*. Rezultatul interferenței este un hibrid nu numai morfologic, ci și în planul semnificației. Deoarece mutația valorii radicalului nu este justificabilă de legile sistemului personal, caracterizarea toponimică va fi falsă : nu există nici o bază reală pentru a-i numi pe locuitorii Flămînzi, Orbi sau Rîncezi, cît timp există un punct de plecare antroponimic.

[300] *Gramatica limbii române*, I, București, 1963, p. 66.

BDD-A1524 © 1970 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:16 UTC)

Presiunea sistemului apelativic nu se exercită numai în procesul de toponimizare a numelui de persoană, ci și după ce numele s-a constituit ca toponim personal. El poate deveni omonim cu altul și, ca atare, motivat toponimic. Ca termen al clasei toponimice el poate fi derivat cu un sufix apelativic sau poate trece la plural, indiferent dacă este sau nu motivat semantic.

Așa cum au fost stabilite, legile toponimice pun în ecuație nu numai datele unui anumit sistem, ci ale unui întreg proces al interpenetrației de sisteme, de unde *caracterul lor dinamic.*

SIGLE ȘI ABREVIERI

AIIN — „Anuarul Institutului de istorie națională" (Cluj).
ANTON. CANTAC. — *Istoria Țării Românești, 1290—1690 (Letopisețul cantacuzinesc)*, București, 1960.
BĂLAN, D. B. — T. Bălan, *Documente bucovinene*, I—VI, 1933—1942.
BCIR — „Buletinul Comisiei istorice a României"
BIFR — „Buletinul Institutului de filologie română «Alexandru Philippide»" (Iași).
BL — „Bulletin linguistique" (București).
BOGDAN, D. M. — I. Bogdan, *Documentele lui Ștefan cel Mare*, I—II, București, 1913.
BOGDAN, S. — Idem, *Sămile mînăstirilor de țară din Moldova pe anul 1742* (BCIR, I, 1915)
D. BOGDAN, GL. — Damian P. Bogdan, *Glosarul cuvintelor românești din documentele slavo-române*, București, 1946.
CANDREA, T. — I. A. Candrea, *Introducere în studiul toponimiei*, cu *privire specială asupra toponimiei Olteniei și Bănatului* [curs litogr.], București, 1927—1928.
CAT. MOLD. I — *Catalogul documentelor moldovenești din Arhiva Istorică Centrală a Statului*, I, *1387—1620*, București, 1957.
CDO — N. A. Constantinescu, *Dicționar onomastic românesc*, București, 1963.
CL — „Cercetări de lingvistică" (Cluj).
COSTĂCHESCU, D. M. — M. Costăchescu, *Documente moldovenești înainte de Ștefan cel Mare*, I—II, Iași, 1942.
COSTĂCHESCU, D.M.B. — Idem, *Documentele moldovenești de la Bogdan voevod, (1504—1517)*, București, 1940.
COSTĂCHESCU, D.M.Ș. — Idem, *Documentele moldovenești de la Ștefăniță voevod (1517—1527)*, Iași, 1943.
COSTĂCHESCU, D.M.Ș.M. — Idem, *Documente moldovenești de la Ștefan cel Mare*, Iași, 1933.
DA — Academia Română, *Dicționarul limbii române*, București, 1913—1949.
DG — Gh. I. Lahovari, C. I. Brătianu, Gr. Tocilescu, *Marele Dicționar Geografic al României*, București, 1898—1902.
DI — Ion Donat și colectivul, *Indicele numelor de locuri la* DIR, B, I (XIII—XVI), II (1601—1625), București 1956, 1960.
DIR, A, B — *Documente privind istoria României, A, Moldova, B, Țara Românească*, 22 vol., București, 1951—1956.
DLR — Academia R.S.R., *Dicționarul limbii române*, București 1966 și urm.

BDD-A1524 © 1970 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:16 UTC)

DM	= Idem, *Dicționarul limbii române moderne*, București, 1967.
DR.	= „Dacoromania" (Cluj-Sibiu).
GHIBĂNESCU, I. Z.	= Gh. Ghibănescu, *Ispisoace și zapise*, I—V, Iași, 1906—1933.
GHIBĂNESCU, S. I.	= Idem, *Surete și izvoade*, I—XXV, Iași, 1906—1933.
GS	= „Grai și suflet" (București).
HEM	= Bogdan Petriceicu Hasdeu, *Etymologicum Magnum Romaniae*, I—IV, București, 1887—1898.
HURMUZAKI	= Eudoxiu de Hurmuzaki, *Documente privitoare la istoria românilor*, București, I, 1887 și urm.
I. NEC.	= „Ioan Neculce". Buletinul muzeului municipal Iași.
IORDAN, T.	= Iorgu Iordan, *Toponimia românească*, București, 1963.
IORGA, S. D.	= N. Iorga, *Studii și documente cu privire la istoria românilor*, I—XXV, București, 1901—1916.
LR	= „Limba română" (București).
MANOLESCU, C.	= Radu Manolescu, *Comerțul Țării Românești și Moldovei cu Brașovul (secolele XIV—XVI)*, București, 1965.
MARTINOVICI-ISTRATI	= C. Martinovici și N. Istrati, *Dicționarul Transilvaniei, Banatului și celorlalte ținuturi alipite*, Cluj, 1922.
MOLDOVAN-TOGAN	= Silvestru Moldovan și Nicolae Togan, *Dicționarul numirilor de localități cu populațiune română din Ungaria*, Sibiu, 1909.
RIAF	= „Revista pentru istorie, arheologie și filologie" (București).
SCRIBAN, D.	= Aug. Scriban, *Dicționarul limbii românești*, Iași, 1939.
SDT	= Coriolan Suciu, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, I—II, București, 1968.
ȘĂINEANU, D. U.	= Lazăr Șăineanu, *Dicționar universal al limbii române*[5], București, 1925.
C. SION	= Constantin Sion, *Arhondologia Moldovei*, Iași, 1892.
TOCILESCU, D. I.	= Gr. G. Tocilescu, *534 documente istorice slavo-române din Țara Românească și Moldova*, București, 1931.
URICARIUL	= Theodor Codrescu, *Uricariul*[2], I—XXV. Iași, 1871 ș.u.

LES LOIS FORMATIVES DES TOPONYMES ROUMAINS AVEC RADICAL ANTHROPONYMIQUE. I. FORMATIONS DE PLURIEL

RÉSUMÉ

La toponymie roumaine a été jusque maintenant étudiée sélectivement, en fonction de l'intérêt historique ou lexical que présentent les noms de lieu. Cette orientation a eu deux conséquences importantes : 1. on a nié toute organisation spécifique des toponymes, qui les distingue des appellatifs proprement dits ; 2. la toponymie est devenue une annexe de l'histoire où a confondu son domaine avec celui de la lexicologie.

Or, le phénomène toponymique doit être également abordé pour soi-même. La toponymie ne peut pas devenir une discipline indépendante sans reconnaître ses propres lois, qui définissent sa structure. Dans l'étude ci-présente, l'auteur établit 5 lois que dirigent la formation des toponymes roumains personnels, depuis les premières attestations jusqu'au XVIII-e siècle. Les lois se fondent sur la constatation d'une opposition fondamentale entre les anthroponymes : motivés et non-motivés sémantiquement (de la perspective du sujet parlant, évidemment), qui se reflètent en deux modalités formatives. Si l'anthroponyme est non-motivé sémantiquement, il ne peut pas avoir, comme toponyme, un pluriel direct, mais seulement à l'aide de cer-

BDD-A1524 © 1970 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:16 UTC)

tains suffixes spécialisés dans la dérivation toponymique personnelle, pluralia tantum: *-eşti, -ani (-eni), -oń (-oi), -ari (-eri)* et *-aţi*. S'il est motivé sémantiquement, il peut avoir un pluriel ou peut être dérivé avec suffixes appellativiques (les lois 1 et 2). Le binarisme se maintient au cas des anthroponymes suffixés : si le suffixe représente le singulier de l'un des suffixes toponymiques personnels, le nom de personne non-motivé peut avoir comme toponyme, un pluriel direct ; si le nom de personne est motivé sémantiquement, il peut avoir un pluriel sans égard à la qualité du suffixe avec lequel il est dérivé (le loi 3). Le pluriel des anthroponymes motivés n'est pas fait avec les mêmes désinences que celles des appellatifs correspondants, mais seulement à l'aide de la désinence *-i* (la loi no. 4) et toujours en conditions d'oxytonie (la loi no. 5). Ces lois ont plusieurs corollaires qui groupent les exceptions apparentes — au fond conditions de formation spéciales. Si un nom de personne non-motivé est homophone avec un appellatif, il peut avoir un pluriel direct, ou peut être dérivé avec des suffixes appellativiques. D'une autre part, un anthroponyme non-motivé sémantiquement (ou homophonique) peut avoir un pluriel direct pour marquer un rapport d'interdépendance entre les termes d'une classe toponymique (motivation toponymique extrinsèque, au cas des „homonymies" géographiques). Les anthroponymes motivés toponymiquement peuvent avoir pluriel de masculin, de féminin ou de neutre (donc, avec n'importe quelle désinence), sans égard à leur genre originaire ; ce pluriel est aussi possible en position non-oxytonique.

Conclusions : 1. L'existence des lois démontre *le caractère systématique de la toponymie* personnelle. Elles décrivent les oppositions fondamentales de constitution ; or, l'opposition est un phénomène de structure. 2. Ces lois sont *propres à la toponymie*, quoique les morphèmes constitutifs se trouvent dans le lexique courant. 3. Les lois *n'ont pas d'exceptions :* les déviations signifient des conditions particulières de formation (corollaires). 4. Les lois toponymiques ont une *action limitée dans le temps*. 5. Les différences formatives déterminées par la nature sémantique du radical sont la manifestation de l'action de deux systèmes : le système toponymique personnel proprement-dit, formé d'anthroponymes non-motivés, et le système toponymique descriptif, constitué d'appellatifs. Les anthroponymes motivés sémantiquement constituent „l'anneau faible" du système personnel ; ils sont soumis à une double pression, en visant soit leur fonction (d'où leur attraction dans la catégorie des „personnels"), soit leur signification (d'où leur attraction dans la catégorie des „descriptifs"). Fait remarquable, l'action du système appellativique se limite au changement de la catégorie morphologique des noms propres motivés, mais ne leur impose pas les marques correspondantes à leur nouvelle fonction. Les lois de la toponymie mettent, donc, en équation, non seulement les données d'un certain système, mais de tout un processus d'interpénétration de systèmes, d'où leur *caractère dynamique*.

BDD-A1524 © 1970 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:16 UTC)